

<i>Liturgia online</i> – http://www.liturgia.hu	
Kibocsátó	Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció
Cím	"Liturgiam Authenticam". A népnyelvek használata a római liturgia könyveinek kiadásában. Ötödik instrukció a Második Vatikáni Zsinat szent liturgiáról szóló rendelkezésének megfelelő végrehajtásáról (a rendelkezés 36. cikkelyéhez)
Megjelenés	Római Dokumentumok 18, Szent István Társulat, Budapest 2001
Nyelv	magyar
Tárgyszavak	fordítás, liturgikus könyvek

RÓMAI DOKUMENTUMOK XVIII.

ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI FEGYELMI
KONGREGÁCIÓ

RÓMAI DOKUMENTUMOK

Sorozatszerkesztő:

NÉMETH LÁSZLÓ

RÓMAI DOKUMENTUMOK XVIII.

ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI FEGYELMI
KONGREGÁCIÓ

LITURGIAM AUTHENTICAM

A NÉPNYELVEK HASZNÁLATA

A RÓMAI LITURGIA KÖNYVEINEK KIADÁSAIBAN

ÖTÖDIK INSTRUKCIÓ

A MÁSODIK VATIKÁNI ZSINAT

SZENT LITURGIÁRÓL SZÓLÓ RENDELKEZÉSÉNEK

MEGFELELŐ VÉGREHAJTÁSÁRÓL

(A Rendelkezés 36. cikkelyéhez)

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
az Apostoli Szentszék Könyvkiadója
Budapest 2001

A fordítás alapjául szolgáló mű:
Congregatio de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum:
Instructio de usu linguarum popularium in libris Liturgiae Romanae edendis.
Instructio quinta «ad executionem Constitutionis Concilii Vaticani Secundi
de sacra Liturgia recte ordinandam» (Ad Const. art. 36),
Acta Apostolicae Sedis 93 (2001) 685—726

A latin szövegből

a hivatalos angol és francia változatok figyelembevételével fordította:

RIHMER ZOLTÁN

Lektorálta:

NÉMETH LÁSZLÓ

A fordításban a kurzív számok a fenti hivatalos kiadás oldalszámaira utalnak

Minden jog fenntartva,
beleértve a bárminemű eljárással való
sokszorosítás jogát is

ISBN 963 360 615 2 összkiadás
ISBN 963 361 308 6 XVIII. kötet

© Szent István Társulat
1053 Budapest, Kossuth Lajos u. 1
Felelős kiadó: Rózsa Huba alelnök
Felelős szerkesztő: Farkas Olivér igazgató
Készült 3 A/5 ív terjedelemben
Nyomta a taksonyi TaxDruck Nyomda
Felelős vezető: Képešsy László

INSTRUKCIÓ
A NÉPNYELVEK HASZNÁLATÁRÓL
A RÓMAI LITURGIA KÖNYVEINEK KIADÁSAIBAN
Ötödik instrukció a Második Vatikáni Zsinat
szent Liturgiáról szóló rendelkezésének megfelelő végrehajtásáról
(a Rendelkezés 36. cikkelyéhez)

1. A HITELES LITURGIÁT, amely az Egyház élő és igen ősi spirituális hagyományából fakad, a Második Vatikáni Egyetemes Szentséges Zsinat gondosan meg kívánta őrizni és a különböző népek szellemiségéhez lelkipásztori bölcsességgel hozzá kívánta igazítani, hogy a hívek a szent cselekményekben való teljes, tudatos és tevékeny részvétel által, különösen pedig a Szentségek megünneplése során a kegyelmek bőséges forrására leljenek, és megtalálják azt a képességet, amellyel magukat folyamatosan a krisztusi misztériumhoz tudják alakítani.¹

2. Ezután a pápák felügyelete alatt kezdetét vette a római rítusú liturgikus könyvek megújításának nagyszabású munkája, amely a népnyelvekre történő fordításokat² is magában foglalta, hogy ezáltal a leggondosabb módon [686] valósuljon meg a szent Liturgia megújítása, amely az említett Zsinat egyik legfontosabb célkitűzése volt.

3. A liturgikus megújulás egészen idáig sikeres eredménnyel járt sokak — különösképp a Püspökök — munkája és tehetsége révén, akik gondjára ez a fontos és nehéz feladat bízva van. Hasonlóképpen igen nagy bölcsességet és gondosságot kíván meg a liturgikus könyvek elkészítése is, mivel ezek a józan tanítás hordozói, kifejezésmódjuk pontos, mentesek minden ideológiai befolyástól, továbbá megvannak bennük azok a sajátosságok, amelyekkel az üdvösség szent misztériumai és az Egyház romolhatatlan hite hatékonyan jeleníthető meg az emberi nyelv által az imádságban, és a Magasságbeli Istennek illő tisztelet mutatható be.³

4. A Második Vatikáni Egyetemes Zsinat tanácskozásai során és határozataiban különleges jelentőséget tulajdonított az olyan liturgikus szokásoknak, egyházi hagyományoknak és keresztény életszabályoknak, amelyek azon — különösen keleti — Részegyházak sajátjai, amelyek tiszteletreméltó ősiségükkel tűnnek ki s amelyek ezért különféle módon az Atyák közvetítésével az Apostoloktól származó hagyományt képviselik.⁴ A Zsinat azt kívánta, hogy hagyományait e Részegyházak mindegyike épségben és érintetlenül őrizze meg; ezért amikor megkövetelte a különféle Rítusoknak a józan hagyomány szerinti felülvizsgálatát, azt az alapelvet is kimondta, hogy csak olyan változtatásokat szabad bevezetni, amelyek a sajátos és szerves fejlődést segítik elő.⁵ Ugyanezt az éber gondoskodást kívánja meg a Latin Egyház, és különösen a Római Rítus liturgikus szokásainak, egyházi hagyományainak és fegyelmének védelme és hiteles módon történő továbbfejlesztése. Ugyanezt a gondosságot kell alkalmazni a liturgikus szövegek, különösen a *Római misekönyv* népnyelvre fordításának munkája során is, amely Misekönyv továbbra is a Római Rítus integritásának és egységének legkiemelkedőbb jele és eszköze.⁶

5. Alighanem biztonsággal kijelenthető, hogy már maga a Római Rítus is értékes példája és eszköze a valódi inkulturációnak. A Római Rítusnak ugyanis [687] megvan az a jeles képessége, hogy magába fogadja a különböző népek és a keleti, ill. a nyugati Részegyházak szokásaiból és szellemiségéből átvett szövegeket, énekeket, gesztusokat és rítusokat egy olyan harmonikus egység kialakítása céljából, amely túllép az egyes régiók határain.⁷ Ez a képesség különösen

¹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés a Szent Liturgiáról, 1. 14. 21. 33; vö. Trentói Egyetemes Zsinat, XXII. ülés, 1562 szeptember 17.: *Tanítás a Szentmise áldozatáról*, 8. fejt., DS 1749.

² Egy adott szöveg idegen nyelvre fordításának eredményét latinul gyakran a *versio*, *conversio*, *interpretatio*, *redditio*, sőt a *mutatio* vagy *transductio* szavak jelölik, magát a tevékenységet pedig az ezekkel rokon igék fejezik ki. Ez a helyzet a *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés és az Apostoli Szentszék számos jelenkori dokumentuma esetében is. Ezzel szemben a modern nyelvekben az efféle kifejezéseknek tulajdonított jelentés nem ritkán a változat vagy az eltérés értelmét hordozza az eredeti szöveghez és annak jelentéséhez képest. A félreértések elkerülése végett ez az Instrukció, amely kifejezetten erről a tárgyról szól, elsősorban a *translatio* kifejezést és a vele rokon igéket alkalmazza. Jóllehet ezek használata a latin stílus tekintetében egyfajta nyersséget eredményez, sőt ún. neologizmusra emlékeztet, e kifejezések mégis egyfajta nemzetközi jelleggel bírnak és alkalmasak arra, hogy az Apostoli Szentszék szándékát korunkban közvetítsék, ill. hogy számos nyelvben könnyebben kerüljenek felhasználásra a tévedés veszélye nélkül.

³ Vö. Szentségi Fegyelmi és Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Levél a Püspöki Konferenciák Elnökeihez a nemzeti nyelvek bevezetéséről a Szent Liturgiába*, 1976 június 5., *Notitiae* 12 (1976) 300—302.

⁴ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Orientalium Ecclesiarum*” határozat a Keleti Egyházakról, 1.

⁵ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 4; „*Orientalium Ecclesiarum*” határozat a Keleti Egyházakról, 2. 6.

⁶ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 38; VI. Pál pápa: „*Missale Romanum*” apostoli rendelkezés, AAS 61 (1969) 217—222. Vö. *Római misekönyv, harmadik mintakiadás*, Általános rendelkezések, 399.

⁷ Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció: „*Varietates legitimae*” IV. instrukció a Második Vatikáni Zsinat Szent Liturgiáról szóló rendelkezésének megfelelő végrehajtásáról, 1994 január 25., 17, AAS 87 (1995) 294—295; *Római misekönyv, harmadik mintakiadás*, Általános rendelkezések, 397.

szembeötlő a könyörgések esetében, amelyek lehetőséget nyújtanak az eredeti körülményekből fakadó korlátok meghaladására, hogy ezáltal bármely hely és kor keresztényeinek imádságaivá váljanak. A Római Rítus önazonosságát és egységes kifejezőmódját a liturgikus könyvek összes fordításának elkészítése során a legnagyobb gondossággal meg kell őrizni,⁸ nem mint valamiféle történelmi emléket, hanem mint az egyházi közösség és egység teológiai valóságainak megnyilvánulását.⁹ Az inkulturációs munkát, amelynek része a népnyelvekre való fordítás, éppen ezért nem szabad új rítusfajták vagy -családok bevezetésére irányuló lehetőségnek tekinteni, hanem ellenkezőleg: figyelembe kell venni, hogy minden kulturális vagy lelkipásztori szükségletből született adaptáció a Római Rítus részét képezi, s ezért azt ennek keretébe harmonikusan kell beépíteni.¹⁰

6. A szent Liturgiáról szóló rendelkezés kihirdetése óta a liturgikus szövegek népnyelvekre fordításának az Apostoli Szentszék által támogatott munkája jogszabályok kibocsátásával és a Püspököknek szóló ajánlások szétküldésével járt együtt. Ugyanakkor az is világossá vált, hogy a liturgikus szövegek fordításai különféle helyeken jobbító célzatú változtatásra szorulnak a kijavítás vagy az újbóli szerkesztés révén.¹¹ A néhány népnyelvi fordítást egészen mostanáig terhelő kihagyások és tévedések — különösen bizonyos nyelvek esetében — valóban akadályozták az inkulturáció kellő előmenetelét, ez pedig megfosztotta az Egyházat attól a lehetőségtől, hogy megvesse egy teljesebb, egészségesebb és valódibb megújulás alapjait.

7. Mindezek miatt szükségesnek látszik, hogy a beérett tapasztalatok alapján új módon kerüljenek kifejtésre a fordítás alapelvei, amelyeket ezután követni kell [688] mind az újólág készítenő eljövendő fordításokban, mind pedig a már bevezetett szövegek kijavítása során, továbbá hogy — számos, korunkban felmerült kérdést és körülményt figyelembe véve — egyes, már kibocsátott szabályok pontosabb meghatározására is sor kerüljön. A Zsinat óta szerzett tapasztalatok teljesebb felhasználása érdekében hasznosnak tűnik, ha ezeket a szabályokat időnként mint tendenciákat írjuk le, amelyek a korábbi fordításokban világosan állnak előttünk s amelyeket a későbbiekben el kell majd kerülni. Úgy tűnik, valóban szükséges a liturgikus fordítás valódi jelentését újra átgondolni, hogy a szent Liturgia népnyelvekre történő fordításai biztos módon szólalhassanak meg Isten Egyházának hiteles hangjaként.¹² Ez az Instrukció tehát a megújulás olyan új korszakát vetíti előre és igyekszik előkészíteni, amely megfelel a Részegyházak természetének és hagyományainak, ugyanakkor Isten egyetemes Egyházának hitét és egységét is biztosítja.

8. A jelen Instrukció előírásait kell alkalmazni az ugyanezen tárgyban korábban kiadott összes jogszabály helyett, az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció által 1994 január 25-én közzétett, *Varietates legitimae* kezdetű Instrukció kivételével, amely Instrukcióval ezek az új szabályok együttesen alkalmazandók.¹³ A jelen Instrukcióban foglalt szabályokat úgy kell tekinteni, mint amelyek a Római Rítusban és, *mutatis mutandis*, a Latin Egyház többi, jogilag elismert Rítusában liturgikus használatra szánt szövegek fordításaira vonatkoznak.

9. Amennyiben az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció megfelelőnek találja, az érintett Püspökökkel való egyeztetést követően készülhet egy „fordítási szabályzat” (*ratio translationis*) megjelölésű, ugyanezen Dikasztérium útmutatása szerint összeállítandó szöveg, amely a jelen Instrukcióban kifejtett fordítási alapelveket alkalmazza szorosabban egy adott nyelvre. Ez a dokumentum az igények szerint különböző részekből állhat, pl. a latin kifejezéseknek megfelelő népnyelvű szavak listájából, a külön egy adott nyelvre vonatkozó alapelvek kifejtéséből stb. [689]

⁸ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 38; *Római misekönyv, harmadik mintakiadás*, Általános rendelkezések, 397.

⁹ VI. Pál pápa: *Beszéd a Szent Liturgiáról szóló rendelkezést végrehajtó Testülethez*, 1968 október 14., AAS 60 (1968) 736.

¹⁰ Vö. Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció: „*Varietates legitimae*” instrukció, 36, AAS 87 (1995) 302; vö. még *Római misekönyv, harmadik mintakiadás*, Általános rendelkezések, 398.

¹¹ Vö. II. János Pál pápa: „*Vicesimus quintus annus*” apostoli levél, 1988 december 4., 20, AAS 81 (1989) 916.

¹² Vö. VI. Pál pápa: *Beszéd a liturgikus szövegek nemzeti nyelvekre fordításával foglalkozókhöz*, 1965 november 10., AAS 57 (1965) 968.

¹³ Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció: „*Varietates legitimae*” instrukció, AAS 87 (1995) 288—314.

I.
A LITURGIKUS HASZNÁLATBA VEENDŐ
NÉPNYELVEK MEGVÁLASZTÁSA

10. Először is az olyan nyelvek megválasztását kell megvizsgálni, amelyek alkalmazása a liturgikus szertartásokban megengedhető. Hasznos dolog ugyanis minden terület számára kidolgozni egy olyan lelkipásztori tervet, amely figyelembe veszi az itt beszélt nyelveket, megkülönböztetve egymástól azon nyelveket, amelyeket a nép spontán módon beszél, és azokat, amelyek nem használatosak természetes kommunikációra a lelkipásztori tevékenység szintjén, s így pusztán kulturális érdeklődésre tarthatnak számot. E terv kialakítása és megvalósítása során kellően óvakodni kell attól, hogy a liturgikus használatba veendő népnyelvek megválasztásával a híveket kis csoportokra osszák fel, mivel ilyenkor fennáll a polgárok közti meghasonlás elősegítésének veszélye, amely a népek egységére, sőt a Részegyházak, ill. az egyetemes Egyház egységére nézve is káros.

11. E tervben világosan meg kell különböztetni egymástól egyfelől az olyan nyelveket, amelyek a lelkipásztori tevékenység során általánosan kerülnek felhasználásra, másfelől az olyanokat, amelyek a szent Liturgiában nyernek alkalmazást. A terv kialakítása során az olyan szükségyszerű adottságokat is figyelembe kell venni, amelyeken egy adott nyelv használata alapul, pl. az adott nyelvet beszélő papok, diakónusok és világi munkatársak száma, továbbá az olyan gyakorlott szakértők száma, akik képesek a Római Rítus összes liturgikus könyvének az itt kifejtett alapelvek szerinti fordítását elkészíteni. Figyelembe kell venni továbbá a fordítások elkészítéséhez és a liturgikus használatra valóban méltó könyvek kinyomtatásához szükséges pénzügyi és technikai hátteret is.

12. Szükségessé válik ezenkívül a liturgia körében a nyelvek és a nyelvjárások megkülönböztetése. Különösen azok a nyelvjárások, amelyeken nincs lehetőség a közös felsőfokú és kulturális képzésre, nem vehetők teljes liturgikus használatba, mivel nincs meg bennük az állandóság és az elterjedtség, amelyek szükséges feltételei szélesebb értelemben vett liturgikus nyelvként való felhasználásuknak. Mindenesetre a részleges liturgikus nyelvek számát nem szabad túlzottan növelni.¹⁴ Minderre azért van szükség, hogy egyazon nemzet határain belül a liturgikus szertartásokban egyfajta nyelvi egység érvényesüljön. [690]

13. A teljes liturgikus használatba nem vett nyelv azonban e tény által még nem reked teljesen kívül a liturgia körén: fel lehet használni — legalább alkalomszerűen — a Hívek könyörgésében, az énekelt szövegekben, az intelmekben vagy a homília egyes részeiben, különösen ha a jelenlevő krisztushívók saját nyelvéről van szó. Mindig megmarad azonban akár a latin, akár valamely más, az adott nemzet körében elterjedtebb nyelv használatának lehetősége, még ha ez nem volna is az adott liturgikus szertartáson éppen részt vevő összes krisztushívóé, vagy akár azok többségének a nyelve, feltéve, ha a hívek közti meghasonlás elkerülhető.

14. Mivel a nyelveknek az Egyház részéről való liturgikus használatba vétele kihatással lehet magának a nyelvnek a fejlődésére, sőt meg is határozhatja azt, gondoskodni kell az olyan nyelvek műveléséről, amelyek használatára — jóllehet talán írásbeliségük nem mondhat magáénak túl hosszú hagyományt — úgy tűnik, hogy nagyobb létszámú közösség képes. A nyelvjárások széttöredezését el kell kerülni, különösen amikor az adott nyelvjárás éppen áttérőben van a szóbeliről az írásbeli formára; sőt mindig az olyan nyelvváltozatok támogatására és fejlesztésére kell törekedni, amelyek közösek egy adott emberi közösségben.

15. A Püspöki Konferencia joga annak meghatározása, hogy a területén élő nyelvek közül melyeket kell teljes vagy részleges használatba venni. Az ilyen határozatokat, mielőtt a fordítási munkák bármiképpen kezdetüket vennék, felül kell vizsgáltatni az Apostoli Szentszékkal.¹⁵ Azelőtt, hogy e kérdésről döntést hozna, a Püspöki Konferencia ne mulassza el kikérni a szakértőknek és e munka más résztvevőinek írásbeli véleményét, amely állásfoglalásokat a többi ügyirattal együtt az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációhoz kell írásban eljuttatni a lent, a 16. szám alatt említendő jelentéssel együtt.

16. A Püspöki Konferencia azon döntéseit illetően, amellyel a népnyelv liturgikus használatba vételéről foglal állást, a következő előírásokat kell megtartani (vö. 79. szám):¹⁶ [691]

¹⁴ Szentségi Fegyelmi és Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Levél a Püspöki Konferenciák Elnökeihez a nemzeti nyelvek bevezetéséről a Szent Liturgiába*, 1976 június 5., Notitiae 12 (1976) 300—301.

¹⁵ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 36, 3. §; Szentségi Fegyelmi és Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Levél a Püspöki Konferenciák Elnökeihez a nemzeti nyelvek bevezetéséről a Szent Liturgiába*, 1976 június 5., Notitiae 12 (1976) 300—301.

¹⁶ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 36, 3. §; VI. Pál pápa: „*Sacram Liturgiam*” motu proprio, 1964 január 25., AAS 56 (1964) 143; Szent Rítuskongregáció: „*Inter Oecumenici*” instrukció, 1964 szeptember 26., 27—29, AAS 56 (1964) 883; vö. Szentségi Fegyelmi és Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Levél a Püspöki Konferenciák Elnökeihez a nemzeti nyelvek bevezetéséről a Szent Liturgiába*, 1976 június 5., Notitiae

a) A törvényes határozathozatalhoz mindazok titkosan leadott szavazatainak kétharmados többségére van szükség, akik a Püspöki Konferencián döntési szavazati joggal bírnak.

b) Az Apostoli Szentszék által jóváhagyandó összes ügyiratot két példányban, a Konferencia Elnöke és Titkára által aláírva és megfelelően lepecsételve az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációhoz kell eljuttatni. Ezeknek az ügyiratoknak az alábbiakat kell tartalmazniuk:

I) azon Püspökök vagy velük azonos jogállású személyek neveit, akik az ülésen részt vettek;

II) az ülés jegyzőkönyvét, amelynek fel kell tüntetnie az egyes határozatokra vonatkozó szavazások eredményeit, megjelölve az „igen” és a „nem” szavazatok, valamint a tartózkodások számát;

III) a Liturgia minden egyes olyan részének, amelynek nemzeti nyelvű végzéséről határozat születik, világos kifejtését.

c) Egy külön jelentésben világosan meg kell határozni a szóban forgó nyelvet, valamint azokat az okokat, amelyek alapján az adott nyelv liturgikus használatba vételét indokoltnak tartják.

17. Ami a mesterséges nyelvek időnként fel-felmerülő használatát illeti, a szövegek jóváhagyása (*approbatio*), továbbá azok liturgikus cselekményekben való alkalmazhatóságának engedélyezése szigorúan az Apostoli Szentszéknek van fenntartva. Ez a lehetőség kizárólag rendkívüli körülmények esetén és a hívek lelkipásztori javának érdekében adható meg az ügyben elsősorban érintett Püspökökkel való egyeztetést követően.¹⁷

18. A más nyelvűek — pl. látogatók, vándorlók, zarándokok stb. — számára tartott szertartásokon a Megyéspüspök engedélyével szabad a szent Liturgiát egy ezen emberek által ismert népnyelven celebrálni olyan liturgikus könyv használata mellett, amelyet az illetékes hatóság már jóváhagyott és az Apostoli Szentszék felülvizsgált.¹⁸ Amennyiben e szertartások meghatározott időközönként, gyakrabban fordulnak elő, a Megyéspüspök küldjön rövid jelentést az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációnak, amelyben írja le a körülményeket, a résztvevők számát, valamint a használt kiadásokat. [692]

II.

A LITURGIKUS SZÖVEGEK NÉPNYELVRE TÖRTÉNŐ FORDÍTÁSAI

1. Bármely fordításra alkalmazható általános alapelvek

19. A Szentírás szavai, továbbá a liturgikus szertartásokban, s különösen a szentségek ünnepélése során kimondott szavak nem elsősorban arra irányulnak, hogy a hívek benső felkészültségének mintegy tükröi legyenek, hanem az idő és a hely korlátait meghaladó igazságokat fejeznek ki. E szavak által beszélget ugyanis Isten folyton az Ő szeretett Fiának Jegyesével, ezek által vezeti el a Szentlélek a krisztushívőket a teljes igazságra s készíti el bennük bőségesen Krisztus igéjének lakozását, az Egyház pedig ezek által folytatja tovább és örökíti át mindazt, ami ő maga, és mindazt, amiben hisz, miközben az összes hívő könyörgését Krisztus által és a Szentlélek erejében Istennek ajánlja.¹⁹

20. A Római Rítus latin liturgikus szövegei, miközben abból az évszázados egyházi tapasztalatból merítenek, amelyet az Egyház számára az Atyáktól kapott hitének átörökítése jelent, maguk is a liturgikus megújulás nemrég beérett gyümölcsei. E hatalmas örökség és hatalmas gazdagság megőrzése és további századokon át tartó továbbadása érdekében ügyelni kell arra az alapelvre, amely szerint a Római Liturgia liturgikus szövegeinek fordítása nem annyira a teremtő alkotásnak, hanem inkább az eredeti szövegek népnyelvre való hű és pontos átültetésének a munkája. Jóllehet megvan a kellő szabadság olyan szövszerkezetek kialakítására, valamint olyan mondatszerkezet és stílus megválasztására, amely gördülékeny és a népnyelvi imádságok ritmusának megfelelő népnyelvi szöveget eredményez, az eredeti szöveget mégis lehetőség szerint a legteljesebben és a legpontosabban kell lefordítani, vagyis a tárgyra vonatkozó minden

12 (1976) 300—302.

¹⁷ Vö. pl. Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció: *Szabályok a Szentmise eszperantó nyelven való végzéséről*, 1990 március 20., *Notitiae* 26 (1990) 693—694.

¹⁸ Vö. Szent Rítuskongregáció: „*Inter Oecumenici*” instrukció, 1964 szeptember 26., 41, AAS 56 (1964) 886.

¹⁹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 33; „*Dei Verbum*” dogmatikai rendelkezés az isteni Kinyilatkoztatásról, 8; vö. *Római misekönyv, harmadik mintakiadás*, Általános rendelkezések, 2.

kihagyás vagy betoldás, továbbá parafrázisok vagy magyarázatok nélkül. A különféle népnyelvek sajátosságaihoz, ill. természetéhez való adaptációkat józanul és óvatosan kell eszközölni.²⁰

21. Különösen azokban a fordításokban, amelyek a nemrég Krisztus hitére tért népek számára készülnek, az eredeti szöveghez való hűség és a neki való megfelelés érdekében [693] néha szükség van arra, hogy már közhasználatú szavakat új értelemben használjanak fel, új szavakat vagy kifejezéseket alkossanak, az eredeti szövegek szavait másféle írásmódban közöljék vagy a népnyelv kiejtési szabályainak megfelelően átalakítsák,²¹ vagy hogy olyan nyelvi alakzatokkal éljenek, amelyek magát a latin kifejezés jelentését teljesen visszaadják, jóllehet a szavakban vagy a mondatszerkezetben eltérnek tőle. Az ilyesféle ajánlásokat, különösen ha igen nagy jelentőségű dologról van szó, az összes érintett Püspök elé kell terjeszteni megvitatás céljából, mielőtt a végleges szövegbe kerülnének. Ezenkívül teljes részletességgel meg kell magyarázni őket a lent, a 79. szám alatt említendő jelentésben. Különösen óvatosan kell eljárni a pogány vallásokból átvett szavak bevezetése során.²²

22. A szövegeken a *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés 37–40. cikkelye szerint eszközölhető adaptációkat úgy kell tekinteni, mint amelyek valódi kulturális és lelkipásztori szükségletekre vonatkoznak, nem pedig az újdonságra vagy a változatosságra törekvés pusztá vágyából fakadnak, nem tekinthetők továbbá a mintakiadások kijavítását vagy teológiai kijelentéseik lényegének megváltoztatását szolgáló eszközöknek, hanem azon szabályoknak és eljárási módoknak megfelelően kell őket alkalmazni, amelyeket az említett *Varietates legitimae* Instrukció tartalmaz.²³ Éppen ezért a liturgikus könyvek népnyelvi fordításai, amelyeket felülvizsgálat (*recognitio*) céljából az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációhoz benyújtanak, magán a fordításon és a mintakiadásokban kifejezetten előírt konkrét adaptációkon kívül csak azokat a hozzáigazításokat vagy változtatásokat tartalmazzák, amelyek már elnyerték ezen Dikasztérium írásbeli hozzájárulását.

23. Az egyházi szerzőségű szövegek fordítása során, bár a szöveg fellelhető forrásának megállapítása a történettudomány, ill. más tudományok biztosította segédeszközök felhasználásával hasznos lehet, mégis mindig magát a mintakiadás latin szövegét kell lefordítani.

Valahányszor a bibliai vagy a liturgikus szöveg megőriz bizonyos más ókori nyelvekből vett szavakat (pl. az *Allelúja* vagy az *Amen* szavakat, az Újszövetségben található arám szavakat, a *Trisagion*ból átvett görög szavakat, amelyek Nagypénteken az *Improperiában* szerepelnek, és a *Kyrie eleison* a Szentmise Rendjében, továbbá számos tulajdonnevet), meg kell fontolni, hogy megtartandók-e ezek a szavak az új népnyelvi fordításban — legalább [694] mint egy lehetőség a többi között. Az eredeti szöveg gondos tiszteletben tartása néha ténylegesen meg is kívánja az illetén eljárást.

24. Továbbá egyáltalán nem szabad fordításokat készíteni a más nyelvekre korábban történt fordításokból, hanem közvetlenül az eredeti szövegekből kell azokat venni, vagyis az egyházi szerzőségű szövegek esetében a latinból, a Szentírás szövegei esetében pedig, ha úgy adódik, a héber, az arám vagy a görög nyelvből. Ezenkívül a Szent Biblia liturgikus célzatú fordításainak elkészítése során szokás szerint mint segédeszközt figyelembe kell venni az Apostoli Szentszék által kihirdetett Neovulgáta kiadás (*Nova Vulgata Bibliorum Sacrorum editio*) szövegét a latin Liturgia saját exegétikus hagyományának megőrzése végett, aszerint, ahogy az a jelen Instrukcióban másutt kifejtésre került.²⁴

25. Annak érdekében, hogy az eredeti liturgikus szöveg tartalma a komolyabb intellektuális képzésben nem részesült hívek előtt is feltáruljon és érthetővé váljék, a fordításokat a megértésre alkalmas nyelvezet jellemezze, amely ugyanakkor megőrzi az efféle szövegek méltóságát, szépségét és pontos tanításbeli tartalmát.²⁵ A dicséret és az imádás kifejezései révén, amelyek tiszteletet és hálás lelkületet ébresztenek Isten felsége és hatalma, irgalmassága és transzcendens természete iránt, a fordítások az élő Istenre való azon éhséggel és szomjúsággal kerülnek összhangba, amelyet korunk népe megtapasztal, miközben magának a liturgikus ünneplésnek a méltóságához és szépségéhez is hozzájárulnak.²⁶

²⁰ Vö. A Szent Liturgiáról szóló rendelkezést Végrehajtó Testület: *Levél a Püspöki Konferenciák Elnökeihez*, 1967 június 21., *Notitiae* 3 (1967) 296; Bíboros Államtitkár: *Levél az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció Pro-prefektusához*, 1997 február 1.

²¹ Vö. Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció: „*Varietates legitimae*” instrukció, 1994 január 25., 53, AAS 87 (1995) 308.

²² Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció: „*Varietates legitimae*” instrukció, 1994 január 25., 39, AAS 87 (1995) 303.

²³ Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció: „*Varietates legitimae*” instrukció, 1994 január 25., AAS 87 (1995) 288–314; vö. *Római mise-könyv, harmadik mintakiadás*, Általános rendelkezések, 397.

²⁴ Vö. Szent Rítuskongregáció: „*Inter Oecumenici*” instrukció, 1964 szeptember 26., 40 a, AAS 56 (1964) 885.

²⁵ Vö. VI. Pál pápa: *Beszéd a liturgikus szövegek nemzeti nyelvekre fordításával foglalkozókhöz*, 1965 november 10., AAS 57 (1965) 968; Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció: „*Varietates legitimae*” instrukció, 1994 január 25., 53, AAS 87 (1995) 308.

²⁶ Vö. II. János Pál pápa: *Beszéd az Amerikai Egyesült Államok néhány Püspökéhez „ad limina” látogatásuk alkalmából*, 1993 december 4., 2, AAS 86 (1994) 755–756.

26. A liturgikus szövegek jellegét mint a keresztény hit és erkölcs alapjainak a krisztushívők életébe való bevézésének legerőteljesebb eszközét²⁷ a fordításokban a legnagyobb gondossággal meg kell őrizni. A szövegek fordításának összhangban kell lennie továbbá a józan tanítással.

27. Noha kerülni kell az olyan szavakat és kifejezéseket, amelyek különösen szokatlan vagy kellemetlen jellegük miatt akadályozzák a könnyű megértést, mindazonáltal a liturgikus szövegeket inkább az imádkozó Egyház, mint bizonyos csoportok vagy egyes emberek hangjának kell tekinteni, s ezért mentesnek kell lenniük a közhasználatú kifejezőmódokhoz való túlságosan szolgálai ragaszkodás gyakorlatától. [695] Ugyanakkor ha a liturgikus szövegekben néha olyan szavak vagy kifejezések kerülnek felhasználásra, amelyek eltérnek a mindennapi beszélt nyelvtől, ez a tény maga nem ritkán oda vezet, hogy a szövegeket valóban könnyebben lehet megjegyezni és azok hathatósabbá válnak az égi dolgok kifejezése tekintetében. Így a jelen Instrukcióban kifejtett alapelvek betartása alighanem minden nemzeti nyelvben egy olyan szakrális stílus fokozatos kifejlődését segíti majd elő, amely a liturgikus nyelvezet sajátjaként ismerhető el. Az is előfordulhat, hogy egy bizonyos beszédmód, amely a mindennapi nyelvben már kissé elavultnak számít, a liturgikus kontextusban változatlanul megmarad. Hasonlóképpen az olyan bibliai helyek fordításánál, ahol látszólag kevésbé választékos szavak vagy kifejezések fordulnak elő, kerülni kell az e sajátosság eltüntetésére irányuló elietett törekvést. Mindezek az alapelvek megszabadítják a Liturgiát a gyakori revízió szükségességétől az olyan esetekben, amikor különféle, a mindennapi gyakorlatból már kiveszett kifejezőmódokról van szó.

28. A szent Liturgia az embernek nemcsak az értelmét ragadja meg, hanem az egész személyiségét is, amely a liturgikus ünneplésben való teljes és tudatos részvétel alanya. Engedjék ezért a fordítók, hogy a szimbólumok vagy a szövegek szóképei és a rituális cselekmények saját maguk beszéljenek, s ne próbálják meg túlzottan kifejezetté tenni azt, ami az eredeti szövegben burkoltan van benne. Ugyanezen okból bölcsen óvakodni kell az olyan magyarázó szövegek hozzáfűzésétől, amelyek a mintakiadásban nem szerepelnek. Ügyelni kell ezenkívül arra, hogy a népnyelvi kiadásokban legalább néhány latin nyelven írt szöveg megmaradjon, különösen a gregorián ének felbecsülhetetlen értékű kincsestárából, amelyet az Egyház a Római Liturgia saját énekének ismer el és amelynek ezért a liturgikus cselekményekben — elismerve a többi jogosultságát is — az első helyet kell elfoglalnia.²⁸ Ez az ének ugyanis igencsak alkalmas arra, hogy az emberi lelket felemelje az égi dolgokhoz.

29. A homília és a katekézis feladata a liturgikus szövegek jelentésének oly módon történő kifejtése,²⁹ hogy az gondosan megvilágítsa az Egyház felfogását a Részegyházak, a Katolikus Egyház teljes [696] közösségétől elszakadt egyházi közösségek vagy a zsidók közösségeinek tagjairól, ill. más vallások követőiről, továbbá az összes ember valódi méltóságáról és egyenlőségéről.³⁰ Hasonlóképpen a katekéta vagy a homíliát tartó személy feladata úgy átadni a szövegek helyes értelmezését, hogy az mentes legyen minden igaztalan előítéllettől vagy megkülönböztetéstől, vonatkozzanak azok személyekre, származásra, társadalmi helyzetre, törzsi hovatartozásra vagy másra, ilyeneket ugyanis a szent Liturgia szövegei egyáltalán nem tartalmaznak. Jóllehet az efféle megfontolások néha hozzásegítenek egy bizonyos kifejezés különféle fordításai közül a megfelelő kiválasztásához, mégsem adhatnak okot a szabályszerűen kihirdetett bibliai vagy liturgikus szöveg megváltoztatására.

30. Számos nyelvben vannak olyan főnevek és névmások, amelyeknek egy és ugyanazon alakjuk van mindkét nem: a hímnem és a nőnem közös kifejezésére. Az e gyakorlat megváltoztatására irányuló törekvés nem szükségszerűen tekintendő a valódi nyelvfejlődés eredményének vagy megnyilvánulásának. Jóllehet a katekézis során gondoskodni kell róla, hogy az efféle szavak megőrizzék e „bennfoglalt” („inkluzív”) jelentésüket, magukban a fordításokban gyakran mégsem lehetséges különböző szavak használata anélkül, hogy a szövegben megkövetelt pontosság, ill. a szöveg különböző szavainak és kifejezéseinek kölcsönös egymásra hatása vagy esztétikai értéke kárt szenvedne. Például amikor az eredeti szöveg egy olyan egyedi szót használ, amely az egyén és az emberi család vagy közösség egyetemessége és egysége közötti kapcsolatot fejezi ki (mint a héber *adam*, a görög *anthrōpos*, a latin *homo* ‘ember’ szó), az eredeti szöveg e nyelvi megoldását meg kell őrizni a fordításban is. Amint az a történelem során más

²⁷ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 33.

²⁸ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 116; Szent Rítuskongregáció: „*Musicam sacram*” instrukció, 1967 március 5., 50, AAS 59 (1967) 314; Istentiszteleti Szent Kongregáció: *A „Jubilare Deo” kötet kísérőlevele a Püspökökhöz*, 1974 április 14., Notitiae 10 (1974) 123–124; II. János Pál pápa: „*Dominicae Cena*” levél, 1980 február 24., 10, AAS 72 (1980) 135; *Beszéd az Észak-Amerikai Egyesült Államok Püspöki Konferenciájának néhány, „ad limina” látogatásuk alkalmával fogadott tagjához*, 1998 október 9., 3, AAS 91 (1999) 353–354; vö. *Római misekönyv, harmadik mintakiadás*, Általános rendelkezések, 41.

²⁹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 35. 52; Szent Rítuskongregáció: „*Inter Oecumenici*” instrukció, 1964 szeptember 26., 54, AAS 56 (1964) 890; vö. II. János Pál pápa: „*Catechesi tradendae*” apostoli buzdítás, 1979 október 16., 48, AAS 71 (1979) 1316; *Római misekönyv, harmadik mintakiadás*, Általános rendelkezések, 65.

³⁰ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Unitatis redintegratio*” határozat az Ökumenizmusról; „*Nostra aetate*” nyilatkozat az Egyház viszonyáról a nem keresztény vallásokhoz.

időkben is megtörtént, az Egyháznak magának kell szabadon megválasztania azt a nyelvi eszközt, amely leginkább szolgálja tanításbeli küldetését, ezért nem helyénvaló, hogy olyan kívülről meghatározott nyelvészeti szabályoknak vessék alá, amelyek e küldetésnek kárára vannak.

31. Ami a részleteket illeti, kerülni kell az elhamarkodott megoldásokhoz való rendszeres folyamodást, mint pl. a szavak meggondolatlan helyettesítését, az egyes szám átalakítását többes számmá, egyetlen közös jelentéssel bíró szó hím- és nőnemű részelemre történő szétvágását, ill. személytelen vagy elvont szavak bevezetését, amelyek mind azt eredményezhetik, hogy az eredeti szöveg valamely szava vagy kifejezése ne ugyanebben a teljes értelmében forduljon elő. Az efféle megoldások azzal a veszéllyel járnak, hogy teológiai és antropológiai nehézségeket teremtenek a fordításban. További részletes szabályok a következők: [697]

a) Ahol a mindenható Istenről vagy a Szentháromság egyes személyeiről van szó, a hagyomány igazságát és az egyes nyelveknek a nemek használata tekintetében kialakult szokását meg kell őrizni.

b) Különös gondot kell fordítani arra, hogy az „ember Fia” (*Filius hominis*) szókapcsolat hűen és gondosan kerüljön lefordításra. E kifejezés nagy krisztológiai és tipológiai jelentősége azt is megköveteli, hogy az egész fordítás során olyan nyelvhasználati szabályt alkalmazzanak, amely lehetővé teszi, hogy ez a szókapcsolat az egész fordítás kontextusában érthető maradjon.

c) Az „atyák” szót, amely számos bibliai helyen és egyházi szerzőségű liturgikus szövegben előfordul, a megfelelő hím- és nőnemű szóval kell lefordítani a nemzeti nyelvekre, amennyiben úgy tekinthető, hogy a kontextusban az ószövetségi Pátriárkákra vagy a választott nép királyaira, ill. az Egyházatyákra vonatkozik.

d) Amennyire ez egy adott népnyelvben lehetséges, az Egyház megjelölésére inkább a nőnemű, mint a semlegesnemű személyes névmás használatát kell fenntartani.

e) A vérrokonságot vagy más családi kapcsolatokat jelentő szavakat, mint pl. „fivér”, „nővér” stb., amelyek a kontextusnak megfelelően egyértelműen vagy hím- vagy nőneműek, a fordításban meg kell őrizni.

f) Az angyalok, ördögök, továbbá pogány istenek és istennők nyelvtani nemét a népnyelvben az eredeti szöveget követve lehetőség szerint meg kell tartani.

g) Mindezekben a dolgokban szükségszerűen figyelembe kell venni a fent, a 27. és 29. szám alatt kifejtett alapelveket.

32. Nem szabad a fordítás révén az eredeti szöveg teljesebb jelentését szűkebb jelentéshatárok közé szorítani. Kerülni kell ezért a kereskedelmi hirdetésekre vagy a politikai és ideológiai programokra jellemző kifejezéseket, a múltó divatokat, vagy a tájnyelvi változatokra, ill. jelentésbeli bizonytalanságra hajló beszédmódot. Az iskolai stilisztika-tankönyvek vagy más hasonló munkák, mivel olykor teret adnak az ilyen tendenciáknak, nem tekinthetők mértékadónak a liturgikus fordítás számára. Azok a művek azonban, amelyek egy-egy népnyelvben általánosan elismerten klasszikusnak számítanak, hasznosak lehetnek a szavak megválasztására és használatára vonatkozó megfelelő minta kialakításában.

33. A latin mintakiadás liturgikus szövegeiben, valamint a Szent Biblia liturgikus fordításában szereplő nagybetűs írásmódokat — a tisztelet [698] okából, ill. más fontosabb teológiai tartalom kifejezése végett — a népnyelvben meg kell őrizni, legalábbis amennyire ezt az adott nyelv szerkezete lehetővé teszi.

2. Egyéb szabályok a Szent Biblia fordításaira és a Lekcionárium elkészítésére vonatkozóan

34. Kívánatosabb, hogy a Szentírásból a józan exegézis és a szépirodalmi jelleg alapelveit megtartva készüljön fordítás, amelynek során azonban gondosan figyelembe kell venni a liturgikus használat sajátos követelményeit a stílus, a szóhasználat és az egyik vagy másik értelmezés közti választás tekintetében.

35. Ahol a Szent Biblia ilyen fordítása egy adott nyelven nem áll rendelkezésre, egy korábban elkészített kiadást kell majd felhasználni, és a fordítást megfelelően át kell alakítani, hogy alkalmas legyen a liturgikus kontextusban való használatra a jelen Instrukcióban előadott alapelveket szerinti.

36. Annak érdekében, hogy a hívek a Szentírásból legalább a legfontosabb szövegeket kívülről megjegyezhessek, hogy ezáltal magánimádságaikban is formálódjanak, a legfontosabb, hogy a Szent Biblia liturgikus használatra szánt fordítását egyfajta egységesség és állandóság jellemezze, ennek eredményeként pedig minden területen csak egy jóváhagyott fordítás legyen, amelyet a különféle liturgikus könyvek mindegyik részében alkalmazni kell. Az efféle állandóság a Szent Biblia azon fordításainak esetében kívánatos a leginkább, amelyek gyakrabban kerülnek felhasználásra, mint pl. a Zsoltároskönyvében, amely a keresztény nép imádságainak

alapkönyve.³¹ A Püspöki Konferenciák erőteljes ösztönzésben részesülnek, hogy saját területeik számára gondoskodjanak egy, a hívek általi magánjellegű tanulmányozást és olvasást szolgáló teljes Szentírás-fordítás engedélyezéséről és kiadásáról, amely minden részletében egyezzek meg a szent Liturgiában használt szöveggel.

37. Ha a bibliafordítás, amelyből a Lekcionárium készült, olyan olvasmányokat tartalmaz, amelyek különböznek a latin liturgikus szövegben előfordulóktól, ügyelni kell arra, hogy a Szentírás kánoni szövegének megállapítását illetően [699] mindenben a Neovulgáta kiadáshoz (*Nova Vulgata Bibliorum Sacrorum editio*) kell igazodni.³² Ezért a deuterokanonikus szövegekben és minden egyéb helyen, ahol eltérő szöveghagyományok fordulnak elő, a liturgikus fordítást azon szöveghagyomány szerint kell elkészíteni, amelyet a Neovulgáta kiadás követ. Ha egy már elkészített fordítás az alapul szolgáló szöveghagyomány, a versbeosztás vagy hasonló tekintetében olyan szövegválasztást képvisel, amely ellentétes a Neovulgáta kiadásban olvashatóval, az eltérést bármely Lekcionárium elkészítése során meg kell szüntetni, hogy ezáltal helyreálljon a jóváhagyott latin liturgikus szöveggel való egyezés. Az új fordítások elkészítése során nem lesz haszontalan, jóllehet kötelező sem, hogy a versbeosztás a lehető legszorosabban ezt a szöveget kövesse.

38. Gyakran megengedhető, hogy az elterjedt kritikai kiadások egyezése és a szakértők általános helyeslése esetén egy versnek más olvasata kerüljön elfogadásra. Nem engedhető meg azonban ez a liturgikus szövegeknél, ha az olvasmány olyan elemeiről van szó, amelyeknek a liturgikus kontextussal való kapcsolatuk miatt különös jelentőségük van, vagy ha a jelen Insturkcióban kifejtett alapelvek más módon sérülnek. Az ilyen szövegkritikai konszenzust nélkülöző helyek esetében különös figyelmet kell szentelni a jóváhagyott latin szövegben található lehetőségeknek.³³

39. A bibliai perikópák kijelölésének teljes mértékben igazodnia kell az *A Szentmise olvasmányainak rendjéhez* (*Ordo lectionum Missae*), vagy, ha úgy adódik, az egyéb jóváhagyott és megerősített liturgikus szövegekhez.

40. A józan exegézis követelményeinek megtartása mellett a legnagyobb gondossággal kell ügyelni rá, hogy a katekézisben és a népi ájtatosságot képviselő imádságokban általában használatos bibliai mondatok szavai megmaradjanak. Másfelől a leghatározottabban el kell kerülni az olyan szóállomány vagy stílus alkalmazását, amelyet a katolikus nép könnyen összetévesztene a nem katolikus egyházi közösségek vagy más vallások megszokott kifejezésmódjával, ne hogy ez zavart keltsen vagy kellemetlenséget okozzon. [700]

41. Biztosítani kell, hogy a fordítások összhangban legyenek a bibliai helyeknek a liturgikus gyakorlat és az Egyházatyák hagyománya által közvetített értelmezésével, különösen amikor nagy jelentőségű szövegekről van szó, amilyenek pl. a zsoltárok és a liturgikus év jelentősebb ünnepein vett olvasmányok. Ezekben az esetekben a legnagyobb alaposággal kell gondoskodni arról, hogy a fordítás kifejezze a hagyományos krisztológiai, tipológiai és spirituális értelmet, és megjelenítse a két Szövetség közötti egységet és kapcsolatot.³⁴ Eppen ezért:

a) a Neovulgáta kiadást érdemes követni az olyan esetekben, amikor a lehetséges értelmezések közül ki kell választani a legalkalmasabbat annak a módnak a kifejezésére, ahogyan a szöveget olvasták és elfogadták a latin liturgikus hagyományban;

b) e célok megvalósítása érdekében a Szentírás ősi fordításait is fel kell használni, mint pl. az Ószövetség általánosan *Septuagintának* nevezett görög fordítását, amelyet a krisztushívők az Egyház kezdeti idejétől fogva használtak;³⁵

c) az emberemlékezetet meghaladó hagyomány értelmében, amely már a fent említett *Septuaginta* fordításban is jelentkezik, a mindenható Isten nevét, amelyet héberül a szent tetragram, latinul pedig a *Domínus* 'Úr' szó fejez ki, minden népnyelvben egy ezzel egyező jelentésű szóval kell visszaadni.

Végül a fordítókat erősen bátorítani kell arra, hogy tanulmányozzák figyelmesen az értelmezés történetét, amelyet az Egyházatyák írásaiban idézett bibliai helyekből vagy a keresztény képzőművészetben, ill. himnuszköltészetben gyakrabban ábrázolt képekből meríthetnek.

³¹ Vö. VI. Pál pápa: „*Laudis canticum*” apostoli rendelkezés, 1970 november 1., 8, AAS 63 (1971) 532—533; *Szent Zsolozsma, Az Imaórák Liturgiája a Római Rítus szerint, második mintakiadás 1985*, Az Imaórák Liturgiájának általános rendelkezései, 100; II. János Pál pápa: „*Vicesimus quintus annus*” apostoli levél, 8, AAS 81 (1989) 904—905.

³² Vö. Trentói Egyetemes Zsinat: IV. ülés, 1546 április 8., *A szent könyvek és hagyományok elfogadásáról és A Biblia Vulgáta-kiadásáról és a Szent Biblia értelmezésének módjáról*, DS 1501—1508; II. János Pál pápa: „*Scripturarum thesaurus*” apostoli rendelkezés, 1979 április 25., AAS 71 (1979) 558—559.

³³ Vö. VI. Pál pápa: *Beszéd a bíborosokhoz és a Római Kúria prelátusaihoz*, 1966 december 23., 11, AAS 59 (1967) 53—54; vö. *Beszéd a bíborosokhoz és a Római Kúria prelátusaihoz*, 1977 december 22., AAS 70 (1978) 43; vö. II. János Pál pápa: „*Scripturarum thesaurus*” apostoli rendelkezés, 1979 április 25., AAS 71 (1979) 558; *A Szent Biblia Neovulgáta kiadása, második mintakiadás 1986*, Előszó az olvasóhoz.

³⁴ Vö. *Szent Zsolozsma, Az Imaórák Liturgiája a Római Rítus szerint, második mintakiadás 1985*, Az Imaórák Liturgiájának általános rendelkezései, 100—109.

³⁵ Vö. II. Vatikáni Zsinat: „*Dei Verbum*” konstitúció, 22.

42. Jóllehet óvakodni kell attól, hogy a bibliai helyek történeti kontextusa elhomályosuljon, a fordító mégis tartsa szem előtt, hogy Istennek a liturgiában hirdetett igéje nem pusztán valami történeti dokumentum. A bibliai szöveg ugyanis nemcsak az Ó- és Újszövetség híres embereiről és eseményeiről szól, hanem az üdvösség misztériumairól is, és így korunk híveire és az ő életükre vonatkozik. Valahányszor egy szó vagy kifejezés megkívánja a többféle lehetséges fordítás közüli választást, az eredeti szöveg iránti hűség szabályát mindig megtartva törekedni kell az olyan választásra, amely képessé teszi a hallgatót arra, hogy saját magát és életének némely vonását a lehető leghatározottabban ismerje fel a szövegben bemutatott személyekben és eseményekben. [701]

43. Az összes olyan szófordulat, amely az égiek alakját és cselekedeteit emberi formában ábrázolja vagy korlátozott, ill. konkrét megjelölésekkel fejezi ki, amint az a bibliai nyelvben igen gyakran megesik, néha csak akkor őrzi meg eredeti jelentését, ha szó szerint fordítják le, mint pl. a Neovulgáta kiadás *ambulare* 'járni', *brachium* 'kar', *digitus* 'ujj', *manus* 'kéz', *vultus (Dei)* '(Isten) arc(a)', *caro* 'test', *cornu* 'szarv', *os* 'száj', *semen* 'mag', *visitare* 'meglátogatni' szavai esetében. Ezeket jobb nem kifejtetni vagy magyarázva lefordítani elvontabb vagy általánosabb népnyelvi szavak útján. Bizonyos szavakat illetően, mint pl. azoknál, amelyeket a Neovulgáta szövege *animának* (= 'életerő, lélek, élet') és *spiritusnak* (= 'lélek, szellem, érzület') fordít, meg kell tartani a fent, a 40–41. számnál kifejtett alapelveket. Kerülni kell ezért helyettük személyes névmás vagy elvontabb szó alkalmazását, kivéve, amikor ez valamely esetben elkerülhetetlenül szükséges. Arra kell ugyanis gondolni, hogy a szó szerinti fordítás az olyan kifejezések esetében, amelyek a nemzeti nyelvben csodálkozásra adnak okot, éppen emiatt magára vonja a hallgató figyelmét és lehetőséget teremt a katekézisre.

44. Hogy a fordítás minél alkalmasabb legyen a Liturgiában történő fennhangú előadásra, el kell kerülni minden olyan kifejezést, amely a hallás esetén kétértelmű vagy annyira bonyolult, hogy a hallgató nem tudja megragadni a jelentését.

45. A *Szentmise olvasmányainak rendje* Előzetes tudnivalóiban kifejtetteken kívül a népnyelvű biblikus Lekcionárium elkészítése során a következő követelményekre kell ügyelni:

a) Az Előzetes tudnivalókban idézett szentírási helyek teljes mértékben egyezzenek meg ugyanezen helyeknek a Lekcionáriumban található bibliafordításával.

b) Ugyanígy az olvasmányok előtti, azok tartalmára vonatkozó címek gondosan feleljenek meg az olvasmányban alkalmazott bibliafordításoknak, ha ez a megfelelés *A Szentmise olvasmányainak rendjében* is megtalálható.

c) Végezetül ugyanígy *A Szentmise olvasmányainak rendjében* előírt, az olvasmányok előtt közölt és „indításnak” (*incipit*) mondott szavak a lehető legszorosabban a nemzeti nyelvű bibliafordítást kövessék, ahonnan is rendszerint átvételre kerültek, nem pedig más fordításokat. Ami az indítás azon részeit illeti, amelyek nem részei magának a bibliai szövegnek, ezeket a Lekcionáriumok elkészítése során a latinból kell gondosan nemzeti nyelvre fordítani, hacsak a Püspöki Konferencia nem kérte volna és nyerte volna el az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció előzetes engedélyét, amellyel az lehetővé tette, hogy az olvasmányok kezdetére nézve más eljárásmodot kövessenek. [702]

3. Szabályok a többi liturgikus szöveg fordítására nézve

46. A fent lefektetett általános szabályokat és a Szentíráshoz vonatkozó szabályokat kell alkalmazni *mutatis mutandis* az egyházi szerzőségű liturgikus szövegekre is.

47. Mivel a fordításnak az imádságok maradandó kincsestárát kell közvetítenie olyan nyelvezettel kifejezve, amely érthető az adott kulturális kontextusban, vezesse az a meggyőződés, hogy a valódi liturgikus imádságot nemcsak a kultúra szellemisége alakítja, hanem ő maga is hozzájárul a kultúra formálásához, s ezért nem szabad csodálkozni azon, ha valamelyest eltér a köznyelvi beszédétől. Az a liturgikus fordítás, amely kellőképpen figyelembe veszi az eredeti szövegek tekintélyét és értelmének teljességét, egy olyan szakrális népnyelv megszületését segíti elő, amelynek szókészlete, mondattana és grammatikája jellemző az istentiszteletre, miközben persze azt sem mulasztja el, hogy hatással legyen a mindennapi beszédre, amint az a régebben evangelizált népek nyelvei esetében történt.

48. A liturgikus év során előforduló jelentősebb ünnepek szövegeit olyan fordításban kell a hívek rendelkezésére bocsátani, amely könnyen megjegyezhető, hogy a magánimádságokban is alkalmazni lehessen őket.

49. A római liturgikus hagyománynak és a többi katolikus rítusának is megvan az a sajátosága, hogy imádságaikban a Szentírás és az egyházi hagyomány, különösen pedig az Egyházatyák írásai által szentesített szavak és kifejezésmódok koherens rendszerben jelennek meg. Ezért a liturgikus könyvek fordítása segítse elő a megfelelést maga a bibliai szöveg és a bibliai szavakban vagy a rájuk való utalásokban bővelkedő egyházi szerzőségű liturgikus szövegek között.³⁶ Az ilyen szövegek esetében a fordítónak célszerű az olyan bibliafordításokra jellemző kifejezésmódokhoz igazodnia, amelyeket azon területek liturgikus használatára hagytak jóvá, amelyek számára a fordítás készül. Ugyanakkor gondot kell fordítani arra, hogy a szöveget ne terhelje meg az árnyaltabb bibliai utalások ügyetlen túlhangsúlyozása. [703]

50. Mivel a Római Rítus liturgikus könyvei a Római Egyház teológiai és spirituális hagyományának számos alapvető kifejezését tartalmazzák, törekedni kell arra, hogy e szavak rendszere megmaradjon, hogy egyes szavak helyébe ne kerüljenek mások, amelyek egy adott kulturális és egyházi kontextusban idegenek Isten népének liturgikus és katekétikai gyakorlatától. Ezért különösen is ügyelni kell az alábbi alapelvek megtartására:

a) A különös teológiai jelentőségű szavak fordítása során törekedni kell annak biztosítására, hogy a liturgikus szöveg megfelelően illeszkedjék a *Katolikus Egyház katekizmusának* hatóságilag jóváhagyott nemzeti nyelvű fordításához, amennyiben létezik ilyen fordítás vagy elkészítése az adott vagy egy hozzá igen közel álló nyelvre folyamatban van.

b) Továbbá amikor nem szerencsés ugyanazt a szót vagy ugyanazt a kifejezést megtartani a liturgikus szövegben, amely a *Katekizmusban* szerepel, a fordítónak ügyelnie kell rá, hogy teljesen visszaadja azt a tanításbeli és teológiai jelentést, amelyet a szavak és maga a szöveg egésze tartalmaz.

c) Azokat a szavakat, amelyek egy adott nemzeti nyelvben bizonyos fejlődés révén alkalmassá váltak az egyes liturgikus segédkezők, edények, bútorok és ruhák megkülönböztetésére a mindennapi életben és gyakorlatban előforduló hasonló személyektől és dolgoktól, meg kell őrizni, s helyettük ilyen szent jelleggel nem bíró szavakat nem szabad alkalmazni.

d) A nagy jelentőségű szavak lefordítása során meg kell őrizni a következetességet a Liturgia különböző részeiben, kellőképpen figyelembe véve a lent, az 53. számnál írtakat.

51. Ugyanakkor az eredeti szövegben előforduló változatos szókészletnek lehetőség szerint feleljen meg a fordításokban megmutatkozó változatosság. Pl. ha egyazon nemzeti nyelvű szó képviseli az olyan különféle latin szavakat, mint a *satiari* 'jóllakatni', *sumere* 'magához venni', *vegetari* 'elevenné válni' és *pasci* 'táplálkozni' igék egyfelől, ill. a *caritas* 'szeretet' és *dilectio* 'szeretet, szeretés' főnevek másfelől, vagy ugyanígy az *anima* 'életerő, lélek, élet', *animus* 'lélek, lelkelet, szándék', *cor* 'szív, lélek', *mens* 'értelem, ész, lélek' és *spiritus* 'lélek, szellem, érzület' főnevek, ezek ismételt használatuk alkalmával gyöngíthetik, sőt kopottá tehetik a szöveget. Ugyanígy az Isten megszólításának különféle módjaiban, mint a *Domine* 'Uram', *Deus* 'Istenem', *Omnipotens aeternus Deus* 'Mindenható örök Isten', *Pater* 'Atyám' stb., vagy a könyörgést kifejező különféle szavakban megmutatkozó fordítási fogyatékoság unalmassá teheti a fordítást és elhomályosíthatja azt a gazdag és ékes kifejezésmódot, amellyel a latin szöveg a hívek és Isten egymással való kapcsolatát kifejezi.

52. A fordító igyekezzék megőrizni az eredeti szövegben található „denotációt”, vagyis a szavak és kifejezések elsődleges jelentését, valamint a „konnotációt”, vagyis az általuk felidézett [704] kisebb jelentésbeli vagy érzelmi árnyalatokat, és ezáltal elérni, hogy a szöveg más jelentésszintek előtt is nyitva álljon, amelyekre az eredeti szövegben esetleg szándékosan törekedtek.

53. Valahányszor egy adott latin szó olyan pregnáns jelentéssel bír, amelyet nehéz egy mai élő nyelven visszaadni (mint pl. a *munus* 'feladat, hivatal, ajándék', *famulus* 'szolgáló', *consubstantialis* 'egylényegű', *propitius* 'kegyes, irgalmas' stb. szavaknál), a fordításban különféle megoldások alkalmazhatók, akár úgy, hogy az adott szót egy szóval vagy több szóból álló szókapcsolattal adjuk vissza, akár úgy, hogy új szót alkotunk, vagy esetleg adaptálunk vagy más módon írunk át az eredeti szöveget figyelembe véve (vö. fent, 21. szám), akár pedig egy már több jelentéssel bíró szó bevezetése révén.³⁷

54. A fordításokban kerülni kell minden pszichologizáló irányú tendenciát, amelyre főként akkor kerül sor, amikor a teológiai erényekről szóló kifejezéseket másmilyenekkel helyettesítik, amelyek pusztán az emberi érzelmek megnyilvánulásaira vonatkoznak. Az olyan szavak vagy kifejezések esetében, amelyek kimondottan az isteni okozatosság teológiai jelentését hordozzák (amint pl. azt a latin *praesta, ut...* 'add meg, hogy...' kifejezi), el kell kerülni ezek helyett a pusztán külsődleges vagy profán segítségnyújtást jelentő szavak vagy kifejezések alkalmazását.

³⁶ Vö. VI. Pál pápa: „*Marialis cultus*” apostoli buzdítás, 1974 február 11., 30, AAS 66 (1974) 141—142.

³⁷ Vö. Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció: „*Varietates legitimae*” instrukció, 1994 január 25., 53, AAS 87 (1995) 308.

55. Néhány olyan szó, amelyről első látásra azt lehet hinni, hogy a metrum vagy más irodalmi természetű, technikai ok miatt került be a latin szövegbe, valójában gyakran sajátos teológiai jelentéssel bír, ezért ezeket a fordításokban lehetőség szerint meg kell őrizni. Azokat a szavakat, amelyek a hitbéli misztériumok aspektusait és a keresztény lélek helyes irányulását fejezik ki, a legnagyobb pontossággal kell lefordítani.

56. Egyes szavakat, amelyek az egész ókori Egyház vagy annak nagy része kincsesládájához tartoznak, továbbá amelyek az emberiség kulturális örökségének részévé váltak, a fordítás során lehetőség szerint szó szerint kell megőrizni, mint pl. a nép *Et cum spiritu tuo* 'És a te lelkeddel' válaszában szavait vagy a *mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa* 'én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem' kifejezést a Szentmise Rendjének bűnbánati cselekményében.

B) A mondatfűzés, a stílus és az irodalmi műfaj

57. A Római Rítus jeles sajátosságát, a világos, rövid és tömör kifejezésmódot a fordítás során lehetőség szerint meg kell őrizni. Ezenkívül a liturgikus könyvek különféle [705] részeiben igencsak hasznosnak tűnik egyazon kifejezés fordításakor ugyanazt a megoldást megtartani. A követendő alapelvek az alábbiak:

a) A kijelentések közötti kapcsolatot, amint az pl. az alárendelt és vonatkozó mellékmondatok, a szórend és a párhuzamosság különféle formái esetében megmutatkozik, az adott nemzeti nyelv sajátosságaihoz képest lehetőség szerint teljesen meg kell őrizni.

b) Az eredeti szövegben található szavak lefordítása során lehetőség szerint meg kell őrizni ugyanazt a személyt, számot és nemet.

c) Az okozatosságot, szándékot vagy eredményt kifejező szavak (mint pl. *ut* 'hogya', *ideo* 'ezért', *enim* 'ugyanis' és *quia* 'mivel') teológiai jelentését, bár a különféle nyelvek eltérő kifejezésmóddal élnek, meg kell tartani.

d) A szavak változatosságára vonatkozó, fent, az 51. számnál kifejtett alapelveket azok mondatfűzése és stílusa tekintetében is meg kell tartani (pl. a kollektán belül *vocativus*-ban álló és Istenre vonatkozó szavak elhelyezésében).

58. A Római Liturgia különféle szövegeinek irodalmi és retorikai műfaját meg kell őrizni.³⁸

59. Minthogy a liturgikus szövegeknek saját természetüknél fogva az a rendeltetésük, hogy a liturgikus szertartás folyamán felolvassák és meghallgassák őket, egyes kifejezésmódok sajátosan is jellemzők rájuk, s ezek eltérnek a köznapi beszéd szokásától vagy a némán olvasott szövegektől. Ilyenek pl. a mondatfűzés és a stílus visszatérő és felismerhető szerkezetei, az ünneplés vagy emelkedett hangnem, az alliteráció és az asszonánc, a konkrét és élénk képek, az ismétlés, a párhuzamosság és az ellentét, egyfajta ritmus, néha pedig a költői művekben rejlő lírai kifejezőerő. Ha az eredeti szöveg megfelelő stíuselemeinek felhasználása a nemzeti nyelvben nem lehetséges (ami gyakran megesik pl. az alliteráció vagy az asszonánc esetében), a fordítónak mindazonáltal figyelembe kell vennie ezeknek az elemeknek a hallgató lelkében kiváltani szándékolt hatását a tartalom, a fogalmak közötti ellentét vagy a hangsúly stb. tekintetében. Ezután némi szaktudással fel kell használnia a nemzeti nyelv minden adottságát, hogy lehetőség szerint teljesen ugyanazt a hatást érje el, és pedig nemcsak maga a tárgy, hanem a többi szempont tekintetében is. A költői szövegek fordításában nagyobb hajlékonyságra kell törekedni abból a célból, hogy érvényre juthasson magának az irodalmi formának a szerepe a szövegek tartalmának kifejezésében. Mindazonáltal [706] a különleges tanításbeli vagy spirituális jelentőségű kifejezéseket vagy azokat, amelyek különösképpen széles körben ismeretesek, lehetőség szerint szó szerint kell lefordítani.

60. A liturgikus szövegek nagy részét azzal a szándékkal alkották meg, hogy a celebráló pap, a diakónus, a kántor, a nép vagy a szólista énekelje őket. Ezért a szöveget úgy kell lefordítani, hogy alkalmas legyen a megzenésítésre. A szöveghez illő zene megkomponálása során ugyanakkor teljes mértékben ügyelni kell magának a szövegnek a tekintélyére, hogy sem a Szentírásból vett szövegek helyett, sem pedig a Liturgiából átvett és már felülvizsgált szövegek helyett ne kerüljenek felhasználásra az énekelhetőség megkönnyítését célzó parafrázisok, sem pedig olyan himnuszokat ne használjanak helyettük, amelyeket műfajilag azonos értékűnek tartanak.³⁹

61. A megzenésítésre szánt szövegek különleges jelentőséggel bírnak, mivel a szertartás ünneplésének érzetét oltják a hívekbe, és a hitben és szeretetben való egységet a hangok egysége által juttatják kifejezésre.⁴⁰ A modern mintakiadásokban található himnuszok és

³⁸ Vö. Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció: „*Varietates legitimae*” instrukció, 1994 január 25., 53, AAS 87 (1995) 308; vö. *Római mise-könyv, harmadik mintakiadás*, Általános rendelkezések, 392.

³⁹ Vö. *Római mise-könyv, harmadik mintakiadás*, Általános rendelkezések, 53. 57.

⁴⁰ Vö. II. János Pál pápa: „*Dies Domini*” apostoli levél, 50, AAS 90 (1998) 745.

kantikumok a Latin Egyház mérhetetlen történeti kincsestárának minimum-készletét alkotják és ezért igencsak érdemes megtartani őket a nemzeti nyelven kinyomtatott kiadásokban még a többi, közvetlenül nemzeti nyelven született művel együtt is. Az olyan éneklésre szánt szövegeket, amelyeket eleve egy adott nemzeti nyelven zenésítenek meg, leginkább a Szentírásból és a Liturgia kincsestárából kell venni.

62. Egyes egyházi szerzőségű liturgikus szövegek sajátos testtartással, gesztussal és szimbólumok használatával kifejezett különféle rituális cselekményekhez társulnak. A megfelelő fordítások kidolgozása során ezért érdemes ügyelni az olyan tényezőkre, mint a szöveg elmondásához szükséges idő, a szöveg alkalmassága a recitációra, ill. az éneklésre, vagy a folytonos ismétlésre stb.

4. Szabályok a sajátos műfajú szövegekre vonatkozóan

A) Az Eukarisztikus ima

63. A liturgikus cselekmény egészének csúcspontja a Szentmise ünneplése, amelyben pedig az Eukarisztikus ima vagy Anafora áll a legkiemelkedőbb helyen.⁴¹ Éppen ezért a jóváhagyott Eukarisztikus imák fordítását a legnagyobb gondossággal kell elkészíteni, különösen ami a szentségi formulákat illeti, amelyekre nézve lent, a 85–86. számoknál külön eljárás mód van előírva. [707]

64. A fordítások jövőben esedékes revíziója során a már jóváhagyott Eukarisztikus imák nemzeti nyelvű szövegét, amelyet a hívek lassanként kívülről megtanultak, szükséges ok nélkül nem szabad jelentős mértékben megváltoztatni. Minden esetben, amikor teljesen új fordításra van szükség, a lent, a 74. számnál kifejtetteket kell megtartani.

B) A Credo avagy hitvallás

65. A Credónak (*Symbolum*) avagy hitvallásnak az a célja, hogy az egész összegyűlt nép válaszoljon Isten igéjének a szentírási olvasmányokban történt hirdetésére és a homíliában való kifejtésére, és hogy a hit szabályait egy liturgikus célból jóváhagyott formulával előadva emlékeztetébe idézze és megvallja a hit nagy misztériumait.⁴² A Credót azzal a pontos szövegezéssel kell lefordítani, amellyel azt a Latin Egyház hagyománya felruházta, az egyes szám első személy használatát megtartva, amely egyértelműen kinyilvánítja: „a hitvallást a *Symbolum* mintegy az egész Egyház személyében adja tovább, amely a hit által egyesül.”⁴³ Ezenkívül a „test feltámadását” szavakat szó szerint kell lefordítani, valahányszor az Apostoli Hitvallás van előírva vagy alkalmazható a Liturgiában.⁴⁴

C) Az „Előzetes tudnivalók” és a rubrika-jellegű vagy jogi szövegek

66. Minden egyes liturgikus könyv összes részét oly módon kell lefordítani, ahogy azok a mintakiadás latin szövegében szerepelnek, az általános rendelkezéseket, az előzetes tudnivalókat és a különféle rítusokat megelőzően közölt útmutatásokat, továbbá az egyes rubrikákat is beleértve, amelyek a Liturgia egész szerkezetének támaszául szolgálnak.⁴⁵ A különbségtételt a különféle liturgikus szerepek és a liturgikus segédkezők megfelelő címeik általi megnevezése között a fordításban a mintakiadás rubrikáihoz hasonlóan gondosan meg kell őrizni, kellő figyelemmel a fent, az 50. szám c) pontja alatt mondottakra.⁴⁶

67. Ahol az efféle előzetes tudnivalók vagy a mintakiadások más szövegei kifejezetten adaptációkat [708] vagy a Konferencia által bevezetendő speciális részletszabályokat követelnek meg, pl. a Miskolc-nyelvi Konferencia által szorosabban meghatározandó részeit,⁴⁷ ezeket az előírásokat be szabad iktatni a szövegbe, feltéve, ha az ilyen részek elnyerték az Apostoli Szentszék felülvizsgálati engedélyét (*recognitio*). A dolog természetéből adódóan ilyenkor nem célszerű, hogy ezek a részek pontosan úgy kerüljenek lefordításra, amint a mintakiadásban

⁴¹ Római misekönyv, harmadik mintakiadás, Általános rendelkezések, 78.

⁴² Vö. Római misekönyv, harmadik mintakiadás, Általános rendelkezések, 67.

⁴³ Aquinói Szt. Tamás: *Summa Theologiae*, 2-II, 1, 9.

⁴⁴ Vö. Hittani Szent Kongregáció: *Közlemény*, 1983 december 2., *Notitiae* 20 (1984) 181.

⁴⁵ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 63 b; Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Nyilatkozat az új liturgikus szövegek népnyelvű fordításairól*, 1969 szeptember 15., *Notitiae* 5 (1969) 333–334.

⁴⁶ Vö. Kléruskongregáció és mások: „*Ecclesiae de mysterio*” instrukció, 1997 augusztus 15., 1–3. 6–12, AAS 89 (1997) 861–865. 869–874.

⁴⁷ Vö. Római misekönyv, harmadik mintakiadás, Általános rendelkezések, 389.

vannak. Mindazonáltal történjek említés a Püspöki Konferencia jóváhagyó határozatáról és az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció által adott megerősítésről.

68. A népnyelvi kiadások elején el kell helyezni azokat a határozatokat, amelyekkel az Apostoli Szentszék illetékes Dikasztériuma a mintakiadásokat közzétette, figyelembe véve a 78. számnál kifejtett előírásokat. Közölni kell azokat a határozatokat is, amelyekkel az Apostoli Szentszék a fordításra a felülvizsgálati engedélyt megadta, vagy meg kell említeni legalább magának a felülvizsgálati engedély megadásának a tényét, megjelölve a napot, a hónapot és az évet, valamint a Dikasztérium által kiadott határozat iktatószámát. Mivel ezek egyszersmind történeti emlékek is, az Apostoli Szentszék Dikasztériumainak vagy egyéb Intézményeinek neveit a dokumentum kihirdetési napján közöltek szerint pontosan kell lefordítani, és nem szabad helyettesíteni ugyanazon vagy hasonló intézmény ma élő nevével.

69. A liturgikus könyvek nemzeti nyelven elkészített kiadásai minden részükben feleljenek meg azoknak a címeknek, szövegbeosztásnak, rubrikáknak és számozásnak, amelyek a mintakiadásban vannak, kivéve, ha az ugyanezen könyvek elején közölt előzetes tudnivalók erről másként rendelkeznek. Fel kell venni ezenkívül az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció által jóváhagyott minden bővítményt, akár egyfajta kiegészítés vagy függelék formájában, akár a maga helyén, amint azt az Apostoli Szentszék elrendelte.

III.

A FORDÍTÁSOK ELKÉSZÍTÉSE ÉS A BIZOTTSÁGOK FELÁLLÍTÁSA

1. A fordítás elkészítésének módja

70. Mivel a liturgikus fordítások elkészítésének feladata a Püspökökre van bízva,⁴⁸ ez a munka különösen a Püspöki Konferencia által szabályszerűen létrehozott Liturgikus Bizottságra tartozik. Ahol ilyen Bizottság nincs, a fordítás elkészítésének feladatát két vagy három, a liturgia, [709] a biblikum, a filológia vagy a zene tudományában járatos Püspökre kell bízni.⁴⁹ Ami pedig a szövegek átvizsgálását és jóváhagyását illeti, ennek kötelességét minden egyes Püspök közvetlen, ünnepélyes és személyes bizalmi ügyének kell hogy tekintse.

71. Azon nemzetek körében, ahol több nyelv van használatban, minden egyes nemzeti nyelvre készüljenek fordítások, amelyeket az érintett Püspökök különleges vizsgálatának kell alávetni.⁵⁰ Mindazonáltal a Püspöki Konferenciáé mint olyané a jog és a hatalom minden olyan cselekményre vonatkozóan, amelyet a jelen Instrukció az ilyen Konferenciát megilletőként említ; s ezért a teljes Konferenciára tartozik a szöveg jóváhagyása és felülvizsgálat céljából való felterjesztése az Apostoli Szentszékhez.

72. A Püspökök a liturgikus szövegekből készítenő fordítások rájuk bízott feladatának végrehajtása során lelkiismeretesen gondoskodjanak róla, hogy a fordítások valóban közös erőfeszítés gyümölcsei legyenek, ne pedig egy-egy személy vagy néhány fős csoport munkájáé.

73. Ahányszor egy liturgikus könyv latin mintakiadása megjelenik, szükséges, hogy kellő időben kövesse ugyanazon könyv fordításának elkészítése, amelyet a Püspöki Konferenciának a szabályszerű jóváhagyás után az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációhoz kell eljuttatnia, amelynek feladata azt felülvizsgálni a jelen Instrukcióban kifejtett és a jog szerint megtartandó egyéb szabályok szerint.⁵¹ Amikor viszont csak a latin mintakiadás egy részének megváltoztatásáról vagy bizonyos új elemek beillesztéséről van szó, ezeket az újításokat az összes azutáni, népnyelven készített kiadásban teljesen és hűen át kell vezetni.

74. A valamely ma élő nyelven készített, egymást követő kiadásokban lehetőség szerint meg kell őrizni egyfajta állandóságot. A nép által megtanulandó részeket, különösen ha dallammal együtt kerülnek közlésre, csak jogos és komoly okból szabad megváltoztatni. Mindazonáltal ha nagyobb jelentőségű változtatásokra lenne szükség abból a célból, hogy egy szöveg igazodjék a jelen Instrukcióban foglalt szabályokhoz, érdemesebb az összes változtatást egyszerre végrehajtani. Ebben az esetben az új szöveg kiadásához megfelelő ideig társuljon katekézis. [710]

75. A liturgikus könyvek fordítása nemcsak különlegesen nagy fokú hozzáértést követel meg, hanem imádságos lelkületet és az isteni segítségben való bizakodást is, amely segítség

⁴⁸ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 36; vö. *Egyházi törvénykönyv*, 838. k., 3. §.

⁴⁹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 44; Szent Rítuskongregáció: „*Inter Oecumenici*” instrukció, 1964 szeptember 26., 40 b. 44, AAS 56 (1964) 885—886.

⁵⁰ Vö. Szent Rítuskongregáció: „*Inter Oecumenici*” instrukció, 1964 szeptember 26., 40 d, AAS 56 (1964) 886.

⁵¹ Vö. *Egyházi törvénykönyv*, 838. k.

nemcsak a fordítóknak adatik meg, hanem magának az Egyháznak is a szövegek biztos és végleges jóváhagyásáig elvezető egész folyamat során. Mindenkinek, aki a liturgikus könyvek fordításának feladatát elvállalta, szükségszerűen olyan lelkülettel kell bírnia, hogy kész legyen elviselni saját munkájának mások általi megítélését és revízióját. Ezen túlmenően az összes fordításnak vagy nemzeti nyelven írt szövegnek, az előzetes tudnivalók és a rubrikák szövegeit sem kivéve, anonimnak kell maradnia akár egyes személyek, akár a több személyből álló intézmények vonatkozásában, amint az a mintakiadásoknál történni szokott.⁵²

76. A liturgikus szövegek fordításaira (legalábbis az elterjedtebb nyelveken) a II. Vatikáni Zsinat szent Liturgiáról szóló rendelkezéseinek végrehajtása érdekében — amint az a liturgikus megújulásnak az Egyetemes Zsinat óta eltelt szinte négy évtizednyi érettebb tapasztalataiból kitűnik — nemcsak a Részegyházak kormányzatában tevékenykedő Püspököknek van szüksége, hanem magának az Apostoli Szentszéknek is, hogy a krisztushívők iránti egyetemes gondoskodását Róma Városában és az egész földkerekségen hatékonyan végezhesse. A Római Egyházmegyében ugyanis, különösen a Város számos templomában és intézményében, amelyek valamilyen formában ugyanettől az egyházmegyétől vagy a Szentszék szerveitől függnék, továbbá a Római Kúria Dikasztériumai és a Pápai Képviselők tevékenysége során a nagyobb nyelvek a liturgikus szertartásokban is szélesebb körben és gyakrabban nyernek alkalmazást. Ezért az az elhatározás született, hogy az említett nagyobb nyelvek esetében az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció a jövőben szorosabban, ill. közvetlenebbül működjék közre a fordítások elkészítésében.

77. Ezenkívül a jelentősebb nyelvek esetében az összes liturgikus könyv teljes fordítását megfelelő időn belül el kell készíteni. A korábban ideiglenesen jóváhagyott fordításokat be kell fejezni vagy, ha úgy adódik, teljes egészükben revízió alá kell venni, majd a Püspökök elé kell terjeszteni végleges jóváhagyás végett a jelen Instrukcióban kifejtettek szerint, végül pedig az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációhoz kell eljuttatni az Apostoli Szentszék felülvizsgálati engedélyének megszerzése céljából.⁵³

78. A liturgikus használatra jóváhagyott, ám kevésbé elterjedt nyelvek esetében elfogadható, hogy a liturgikus könyvek közül [711] a lekipásztori szükségletek szerint és az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció egyetértésével elsősorban csak a fontosabbakat fordítsák le. Minden egyes így kiválasztott könyvet teljes egészében le kell fordítani, amint az fent, a 66. számnál olvasható. A határozatokat, az általános rendelkezéseket, az előzetes tudnivalókat és az utasításokat olyan nyelven is ki lehet nyomtatni, amely eltér a szertartásokban alkalmazott nyelvtől, mindazonáltal teljesen érthető az adott területen szertartásokat végző papok és diakónusok számára. A határozatok latin szövegét szabad akár azok fordítása mellett, akár ahelyett kinyomtatni.

2. A fordítás jóváhagyása és az Apostoli Szentszék felülvizsgálati engedélyének megszerzése iránti kérelem

79. A liturgikus szövegek akár végleges, akár ideiglenes vagy kísérleti jellegű jóváhagyásának határozat útján kell történnie. Ennek törvényes lefolytatásához a következőket kell megtartani:⁵⁴

a) A törvényes határozathozatalhoz mindazok titkosan leadott szavazatainak kétharmados többségére van szükség, akik a Püspöki Konferencián döntési szavazati joggal bírnak.

b) Az Apostoli Szentszék által jóváhagyandó összes ügyiratot két példányban, a Konferencia Elnöke és Titkára által aláírva és megfelelően lepecsételve az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációhoz kell eljuttatni. Ezeknek az ügyiratoknak az alábbiakat kell tartalmazniuk:

I) azon Püspökök vagy velük azonos jogállású személyek neveit, akik az ülésen részt vettek;

II) az ülés jegyzőkönyvét, amelynek fel kell tüntetnie az egyes határozatokra vonatkozó szavazások eredményeit, megjelölve az „igen” és a „nem” szavazatok, valamint a tartózkodások számát.

c) A nemzeti nyelven készített liturgikus szövegekből két példányt kell megküldeni; ugyanezt a szöveget lehetőség szerint számítógépes lemezen is mellékelni kell. [712]

⁵² Vö. Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Nyilatkozat*, 1970 május 15., *Notitiae* 6 (1970) 153.

⁵³ Vö. II. János Pál pápa: „*Vicesimus quintus annus*” *apostoli levél*, 20, *AAS* 81 (1989) 916.

⁵⁴ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” *rendelkezés*, 36; VI. Pál pápa: „*Sacram Liturgiam*” *motu proprio*, IX, *AAS* 56 (1964) 143; Szent Rítuskongregáció: „*Inter Oecumenici*” *instrukció*, 1964 szeptember 26., 27—29, *AAS* 56 (1964) 883; A Zsinat utáni munkákat koordináló és a Zsinat határozatait értelmező Központi Bizottság: *Válasz az előterjesztett kétegyre*, *AAS* 60 (1968) 361; vö. Szentségi Fegyelmi és Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Levél a Püspöki Konferenciák Elnökeihez a nemzeti nyelvek bevezetéséről a Szent Liturgiába*, 1976 június 5., *Notitiae* 12 (1976) 300—302.

d) Egy külön jelentésben a következőket kell világosan feltüntetni:⁵⁵
I) a fordítás munkájában követett szempontokat vagy kritériumokat;
II) a munka különböző szakaszaiban részt vevő személyek listáját, az egyes személyek képességeire és szakértelmére vonatkozó rövid megjegyzéssel együtt;
III) a liturgikus könyv ugyanezen kiadásának korábbi fordításához képest esetleg eszközölt változtatásokat külön is ki kell fejteni azok bevezetésének okaival együtt;
IV) a latin mintakiadás anyagában eszközölt bármely változtatás kifejtését az ezt szükségessé tevő okokkal és az Apostoli Szentszék által az ilyen változtatás bevezetésére korábban megadott engedély megemlékezésével együtt.

80. Az Apostoli Szentszék általi felülvizsgálati engedély megszerzésének gyakorlata a liturgikus szövegek összes fordítása számára⁵⁶ megadja a szükséges biztosítékot a fordítás hiteles voltát és az eredeti szövegekkel való megegyezését illetően, továbbá a közösség valódi kötelékét fejezi ki és teremti meg Szent Péter utóda és a Püspökségben való testvérei között. A felülvizsgálati engedély ezenkívül nem pusztán valamiféle formalitás, hanem a kormányzati hatalom olyan cselekménye, amely mindenképpen szükséges (hiányában ugyanis a Püspöki Konferencia cselekménye egyáltalán nem bír jogerővel) és amelyben változtatások — akár alapvetőek is — előírhatók.⁵⁷ Ezért felülvizsgálati engedély hiányában semmilyen lefordított vagy újonnan alkotott, a celebránsok vagy általában a nép használatára szánt liturgikus szöveget nem szabad kinyomtatni. Mivel mindig szükséges, hogy az imádság szabályai (*lex orandi*) megegyezzenek a hit szabályaival (*lex credendi*), és hogy kifejezzék és megerősítsék a keresztény nép hitét, a liturgikus fordítások csak akkor lehetnek méltók az Istenhez, ha a katolikus tanítás gazdagságát hűen viszik át az eredeti szövegből a nemzeti fordításba, hogy a szakrális nyelv igazodjék a benne foglalt dogmatikai tartalomhoz.⁵⁸ Figyelembe kell venni továbbá azt az alapelvet, amely szerint minden egyes Részegyháznak meg kell egyeznie az egyetemes Egyházzal nemcsak a hitbeli tanítás és a szentségi jelek tekintetében, hanem az apostoli és [713] folytonos hagyomány által egyetemesen közvetített gyakorlatban is.⁵⁹ Ezért az Apostoli Szentszék részéről megkívánt felülvizsgálati engedély az afelett való őrökölésre irányul, hogy maguk a fordítások, valamint a szövegükbe bevezetett törvényes különbségek nemhogy ne ártsanak Isten népe egységének, hanem inkább mindig hasznára váljanak.⁶⁰

81. A felülvizsgálati engedélynek az Apostoli Szentszék általi megadását a nyomtatott kiadásokban a „megegyezik az eredetivel” (*concordat cum originali*) mondatnak kell jeleznie, amelyet a Püspöki Konferencia Liturgikus Bizottságának Elnöke ír alá, de nem maradhat el a „kinyomtatandó” (*imprimatur*) szó sem, amely alatt ugyanezen Konferencia Elnökének aláírása szerepel.⁶¹ Ezenkívül minden nyomtatott kiadásból két példányt el kell juttatni az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációhoz.⁶²

82. A Püspöki Konferencia által már jóváhagyott és az Apostoli Szentszék részéről utóbb felülvizsgált liturgikus könyv bármely részének megváltoztatását, amennyiben ez a szövegeknek a már kiadott liturgikus könyvekből való kiválogatására vagy a szövegek elrendezésének megváltoztatására vonatkozik, a fent, a 79. számban meghatározott eljárási módot követve kell lefolytatni, a fent, a 22. számban kifejtett előírások figyelembevételével. Bármely más eljárási mód rendkívüli körülmények esetén és csak akkor alkalmazható, ha a Püspöki Konferencia Szabályzatában vagy ezzel egyenértékű, az Apostoli Szentszék által jóváhagyott törvényhozási cselekménnyel lett elrendelve.⁶³

83. A liturgikus könyvek nemzeti nyelvű kiadására vonatkozóan a Püspöki Konferencia jóváhagyását, valamint az Apostoli Szentszék felülvizsgálati engedélyét úgy kell tekinteni, mint amely kizárólag ugyanezen Konferencia területére érvényes, így ezeket a kiadásokat az Apostoli Szentszék engedélye nélkül más területen nem lehet felhasználni, kivéve a rendkívüli körü-

⁵⁵ Vö. Szent Rítuskongregáció: „*Inter Oecumenici*” instrukció, 1964 szeptember 26., 30, AAS 56 (1964) 883; Szentségi Fegyelmi és Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Levél a Püspöki Konferenciák Elnökeihez a nemzeti nyelvek bevezetéséről a Szent Liturgiába*, 1976 június 5., Notitiae 12 (1976) 302.

⁵⁶ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 36; Szent Rítuskongregáció: „*Inter Oecumenici*” instrukció, 1964 szeptember 26., 20—21. 31, AAS 56 (1964) 882. 884; *Egyházi törvénykönyv*, 838. k.

⁵⁷ Vö. Az Egyházi Törvénykönyvet felülvizsgáló Pápai Bizottság: *Ügyiratok*, Communicationes 15 (1983) 173.

⁵⁸ Vö. VI. Pál pápa: *Beszéd a Szent Liturgiáról szóló rendelkezést végrehajtó Testület tagjaihoz és szakértőihez*, 1966 október 13., AAS 58 (1966) 1146; *Beszéd a Szent Liturgiáról szóló rendelkezést végrehajtó Testület tagjaihoz és szakértőihez*, 1968 október 14., AAS 60 (1968) 734.

⁵⁹ *Római misekönyv, harmadik mintakiadás*, Általános rendelkezések, 397.

⁶⁰ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Lumen Gentium*” dogmatikai rendelkezés az Egyházzal, 13; vö. II. János Pál pápa: „*Apostolos suos*” *motu proprio*, 1998 május 21., 22, AAS 90 (1998) 655—656.

⁶¹ Vö. *Egyházi törvénykönyv*, 838. k., 3. §.

⁶² Vö. Szentségi Fegyelmi és Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Levél a Püspöki Konferenciák Elnökeihez a nemzeti nyelvek bevezetéséről a Szent Liturgiába*, 1976 június 5., Notitiae 12 (1976) 302.

⁶³ Vö. Szentségi Fegyelmi és Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Levél a Püspöki Konferenciák Elnökeihez a nemzeti nyelvek bevezetéséről a Szent Liturgiába*, 1976 június 5., Notitiae 12 (1976) 300—302.

mények esetét, amelyek fent, a 18. és 76. számnál kerültek említésre, és megtartva az ott kifejtett szabályokat.

84. Ahol egy Püspöki Konferencia híján volna egy liturgikus könyv elkészítéséhez és kinyomtatásához szükséges javaknak vagy eszközöknek, ezt a helyzetet a Konferencia Elnöke hozza tudomására az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációnak, ennek áll ugyanis jogában, hogy valamilyen más megoldást találjon vagy jóváhagyjon, mint pl. a más Konferenciákkal közösen kiadott vagy másutt már használt liturgikus könyvek használatát. Az ilyen engedélyt az Apostoli Szentszék kizárólag az adott esetre adja meg. [714]

3. A szentségi formulák lefordítása és jóváhagyása

85. A szentségi formulák fordításaira nézve, amelyeket az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációnak döntés végett a Pápa elé kell terjesztenie, a más liturgikus szövegek fordítása során megkívántakon túl a következőket kell megtartani:⁶⁴

a) Az angol, francia, német, spanyol, olasz és portugál nyelvek esetében az egyes nyelveken született összes ügyszeret be kell nyújtani.

b) Ha a fordítás eltér egy ugyanazon nyelven már elkészített és jóváhagyott szövegtől, ki kell fejteni az okot, amely a változtatás bevezetését indokolja.

c) A Püspöki Konferencia Elnökének és Titkárának tanúsítania kell, hogy a fordítást a Püspöki Konferencia jóváhagyta.

86. A kevésbé elterjedt nyelvek esetében mindent a fent kifejtettek szerint kell lefolytatni. Az ügyszereteket azonban a fent említett szélesebb körben ismert nyelvek egyikén kell megszerkeszteni a legnagyobb gondossággal, hogy az a nemzeti nyelv minden egyes szavának jelentését közvetítse. E fordítás hitelességét – szükség esetén megbízható szakértők véleményének kikérése után – a Püspöki Konferencia Elnöke és Titkára tanúsítja.⁶⁵

4. A liturgikus szövegek egységes fordítása

87. Ajánlatos, hogy a liturgikus könyveknek és más liturgikus szövegeknek minden egyes nemzeti nyelven egyetlen egységes fordítása legyen, amelyet az ugyanazon nyelvet használó vidékek Püspökeinek együttműködése hozott létre.⁶⁶ Ha a körülmények miatt ez ténylegesen nem lehetséges, az egyes Püspöki Konferenciák a Szentszékkel való előzetes egyeztetést követően hozzanak döntést vagy egy már létező fordítás adaptációjáról, vagy egy új elkészítéséről. Mindkét esetben kérni kell a jogcselekményeknek az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció részéről való felülvizsgálatát. [715]

88. A Szentmise Rendje és a szent Liturgia azon részei esetében, amelyek a nép közvetlen részvételét teszik szükségessé, egy adott nyelven csak egy fordítás legyen,⁶⁷ kivéve, ha egyes esetekben más döntés születik.

89. A több Konferencia számára közös szövegeket (l. fent, a 87–88. számnál) minden egyes Püspöki Konferenciának, amely azokat használni akarja, szabályszerűen jóvá kell hagynia, mielőtt az Apostoli Szentszék megadná ugyanezen szövegek megerősítését.⁶⁸

90. A katolikus hagyományok és a jelen Instrukcióban kifejtett alapelvek és szabályok kellő tiszteletben tartása mellett ahol csak lehetséges, igen kívánatos a megfelelő kapcsolat, ill. koordináció a Katolikus Egyház különféle Rítusaiban való közös használatra szánt egyes fordítások között, különösen a Szentírás szövegére vonatkozóan. A Latin Egyház Püspökei támogatásuk ezt az ügyet a tisztelettudó és testvéri együttműködés szellemében.

91. Hasonló megegyezésre kell törekedni a nem katolikus keleti Részegyházakkal vagy a protestáns egyházi közösségek hatáságaival,⁶⁹ feltéve, hogy nem olyan liturgikus szövegről van szó, amely a még vitatott tanbeli kérdésekre vonatkozik, továbbá hogy a szóban forgó Egyhá-

⁶⁴ Vö. Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Levél a Püspöki Konferenciák Elnökeihez a liturgikus könyvek kiadásában betartandó szabályokról azok modern nyelvekre történt lefordítását követően*, 1973 október 25., AAS 66 (1974) 98–99; Szentségi Fegyelmi és Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Levél a Püspöki Konferenciák Elnökeihez a nemzeti nyelvek bevezetéséről a Szent Liturgiába*, 1976 június 5., Notitiae 12 (1976) 300–302.

⁶⁵ Vö. Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Levél a Püspöki Konferenciák Elnökeihez a liturgikus könyvek kiadásában betartandó szabályokról azok modern nyelvekre történt lefordítását követően*, 1973 október 25., AAS 66 (1974) 98–99; Szentségi Fegyelmi és Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Levél a Püspöki Konferenciák Elnökeihez a nemzeti nyelvek bevezetéséről a Szent Liturgiába*, 1976 június 5., Notitiae 12 (1976) 300–302.

⁶⁶ Vö. Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Szabályok a liturgikus könyvek egységes fordításáról*, 1970 február 6., Notitiae 6 (1970) 84–85; vö. Szent Rítuskongregáció: „*Inter Oecumenici*” instrukció, 1964 szeptember 26., 40 c, AAS 56 (1964) 886.

⁶⁷ Vö. Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Szabályok a liturgikus könyvek egységes fordításáról*, 1970 február 6., Notitiae 6 (1970) 84–85.

⁶⁸ Vö. Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Szabályok a liturgikus könyvek egységes fordításáról*, 1970 február 6., Notitiae 6 (1970) 85.

⁶⁹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Dei Verbum*” rendelkezés, 22; *Egyházi törvénykönyv*, 825. k., 2. §; A Keresztény Egység Elősegítésének Pápai Tanácsa: *Ökumenikus direktórium*, 1993 március 25., 183–185. 187, AAS 85 (1993) 1104–1106; vö. *A keleti Egyházak kánonjainak kódexe*, 655. k., 1. §.

zaknak vagy egyházi közösségeknek kellően nagy számú követője van és a tanácsadóként felkért személyek valóban ezen egyházi közösségek képviselőiként járnak el. Hogy a botrány vagy a zavarkeltés veszélyét a krisztushívők körében mindenképpen elkerülje, a Katolikus Egyháznak meg kell őriznie teljes cselekvési szabadságát az ilyen megállapodásokban, még a világi jog területén is.

5. A „vegyes” Bizottságok

92. Az Apostoli Szentszék annak érdekében, hogy a népnyelvekre is lefordított liturgikus könyvek egysége biztosítva legyen és hogy a fordítás ne merítse ki szükségtelenül az Egyház javait és erőit, más lehetséges megoldások mellett támogatta a „vegyes” Bizottságok felállítását, vagyis olyanokét, amelyek munkájában valamilyen módon több Püspöki Konferencia vesz részt.⁷⁰ [716]

93. Az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció az ilyen „vegyes” Bizottságot az érintett Püspöki Konferenciák kérésére hozza létre; a Bizottság ezután az Apostoli Szentszék által jóváhagyott szabályzat szerint működik.⁷¹ Bár rendszerint kívánatos, hogy az említett Bizottság létrehozásáról, valamint a szabályzat megfogalmazásáról minden egyes, a Bizottságban valamilyen módon részt vevő Püspöki Konferencia döntést hozzon, mielőtt az ezekre vonatkozó kérést az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció elé terjesztenék, mégis, ha a Konferenciák nagy száma, vagy a szavazáshoz esetleg megkívánt idő hosszabb volta, vagy különleges lelkipásztori szükséglet miatt az említett Dikasztérium megfelelőnek találja, egyáltalán nincs kizárva, hogy a szabályzatot — lehetőség szerint legalább néhány érintett Püspökkel való egyeztetés után — maga állítsa össze és hagyja jóvá.

94. A „vegyes” Bizottság a maga természeténél fogva segítséget nyújt a Püspököknek, nem pedig helyettük működik pásztori feladatuk végzésében és az Apostoli Szentszékkel való kapcsolattartás terén.⁷² A „vegyes” Bizottság ugyanis nem az Apostoli Szentszék és a Püspöki Konferenciák között elhelyezkedő afféle harmadik szerv, s nem is tekinthető az ezek közötti kommunikáció eszközének. A Bizottság tagjai mindig Püspökök, vagy legalább a Püspökkel azonos jogállásúak. A Püspökök joga továbbá mint a Bizottság tagjaié annak működtetése.

95. Célszerű, hogy az egyes „vegyes” Bizottságokban részt vevő Püspökök között legalább néhány olyan legyen, akikre saját Püspöki Konferenciájában a liturgiával kapcsolatos feladat van bízva, mint pl. a Konferenciák Liturgikus Bizottságának Elnökei.

96. Az ilyen Bizottság ugyanis feladatát lehetőség szerint az egyes részt vevő Püspöki Konferenciáknak alárendelt Liturgikus Bizottságok révén végzi, ezek szakértőit, ezek technikai eszközeit és ezek irodai személyzetét felhasználva. Elsősorban az elvállalt munka megszervezésével foglalkozik, pl. úgy, hogy az egyik Püspöki Konferencia Liturgikus Bizottsága elkészít egy fordítási tervet, majd ezt a többi Bizottság — tekintettel az azonos nyelv egyes területein élő kifejezésmódok eltéréseire is — tökéletesíti.

97. Célszerű, hogy a munka folyamán annak minden egyes szakaszában legalább néhány Püspök is részt vegyen egészen addig, amíg a kiérlelt szöveg megvizsgálás és jóváhagyás céljából a Püspöki Konferencia teljes ülése [717] elé kerül, majd azt a Konferencia Elnöke a Főtítkárral is aláírva a jog szabályai szerint felülvizsgálat céljából közvetlenül az Apostoli Szentszékhez juttatja el.

98. Ezenkívül a „vegyes” Bizottságok tartsák meg tevékenységi körük határait, amely a mintakiadások szövegeire korlátozódik, kizárva az ezzel a munkával közvetlen összefüggésben nem álló minden elméleti kérdést, valamint ne álljanak kapcsolatban más „vegyes” Bizottságokkal és új szövegeket se alkossanak.

99. Továbbra is igen szükséges ugyanis bizottságokat létrehozni a jog szabályai szerint a szent Liturgia, valamint a szent zene és a szent művészet művelésére minden egyes egyházmege és Püspöki Konferencia területén.⁷³ E Bizottságok saját céljaik elérése érdekében önállóan működjenek, és a rájuk bízott dolgok végzését ne engedjék át semmilyen „vegyes” Bizottságnak.

⁷⁰ Vö. A Szent Liturgiáról szóló rendelkezést végrehajtó Testület: *Elnöki levél*, 1964 október 16., Notitiae 1 (1965) 195; VI. Pál pápa: *Beszéd a liturgikus szövegek nemzeti nyelvekre fordításával foglalkozókhöz*, 1965 november 10., AAS 57 (1965) 969; Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Szabályok a liturgikus könyvek egységes fordításáról*, 1970 február 6., Notitiae 6 (1970) 84—85.

⁷¹ Vö. Szent Rítuskongregáció: *„Inter Oecumenici” instrukció*, 1964 szeptember 26., 23 c., AAS 56 (1964) 882; *Egyházi törvénykönyv*, 94. 117. 120. k.; vö. II. János Pál pápa: *„Pastor Bonus” apostoli rendelkezés*, 1988 június 28., 65., AAS 80 (1988) 877.

⁷² Vö. II. János Pál pápa: *„Apostolos suos” motu proprio*, 1998 május 21., 18—19., AAS 90 (1998) 653—654.

⁷³ Vö. XII. Pius pápa: *„Mediator Dei” enciklika*, 1947 november 20., AAS 39 (1947) 561—562; II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *„Sacrosanctum Concilium” rendelkezés*, 44—46; VI. Pál pápa: *„Sacram Liturgiam” motu proprio*, AAS 56 (1964) 141; Szent Rítuskongregáció: *„Inter Oecumenici” instrukció*, 1964 szeptember 26., 44—46., AAS 56 (1964) 886—887.

100. Minden egyes „vegyes” Bizottság olyan jelentősebb munkatársa esetében, akik nem Püspökök és akik a Bizottságtól tartós megbízatást kaptak, mielőtt tevékenységüket megkezdnék, be kell szerezni az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció *Nihil obstat* (= ‘nincs ellenvetés’) nyilatkozatát, amelyet az tudományos fokozataik és a szakértelmükre vonatkozó tanúsítványok megvizsgálása után és saját Megyéspüspökük ajánlólevelét figyelembe véve ad meg. Ennek kérvényezési módját a szabályzat fenti, a 93. pontban említett elkészítése során részletesen le kell írni.

101. Mindenkinek — a szakértőket is beleértve — anonim módon és kellő titoktartással kell végeznie a munkáját, amire — a Püspökök kivételével — mindenkit szerződés útján kell kötelezni.

102. A tagok, a munkatársak és a szakértők megbízatását célszerű a szabályzatban meghatározott időszakonként megújítani. Az egyes Bizottságok esetében felmerülő, munkájuk során megtapasztalt nehézségek miatt az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció erre irányuló kérés esetén egyedi intézkedéssel engedélyezheti az egyes tagokra, munkatársakra vagy szakértőkre megszabott megbízatási idő meghosszabbítását.

103. Ami a már létező „vegyes” Bizottságokat illeti, szabályzatuk a 93. számban kifejtettek és a jelen Instrukció többi előírása értelmében revízióra szorul a jelen Instrukció hatályba lépésének napjától számított kétéves időtartamon belül. [718]

104. A hívek javának érdekében az Apostoli Szentszék fenntartja magának a jogot a bármely nyelvre történő fordítások elkészítésére és jóváhagyására.⁷⁴ Jóllehet az Apostoli Szentszék az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció útján néha szükségszerűen közreműködik a fordítások elkészítésében, ezeknek egy adott egyházi terület határain belüli liturgikus használatba vétel céljából való jóváhagyása továbbra is az illetékes Püspöki Konferenciára tartozik, kivéve, ha ugyanezen fordításnak az Apostoli Szentszék által kihirdetett jóváhagyó határozata kifejezetten másként intézkedik. Ezután a Püspöki Konferencia az adott területre vonatkozó jóváhagyó határozatot magával a szöveggel együtt felülvizsgálat céljából juttassa el az Apostoli Szentszékhez a jelen Instrukció szabályainak és a jog többi előírásának megfelelően.

105. A fent, a 76. és 84. számnál kifejtett okok készítésére vagy más sürgető lelkipásztori szükségletek miatt az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció határozatával bizottságok (*commissiones, comitatus*), tanácsok (*consilia*) vagy munkacsoportok (*coetus laboris*) állíthatók fel, amelyek egy vagy több meghatározott liturgikus könyv egy vagy több nyelvre való lefordításával foglalkoznak és amelyek közvetlenül az Apostoli Szentszékétől függenek. Ez esetben a Kongregáció az érintett Püspökök közül lehetőség szerint legalább néhánynak a tanácsát kikéri.

6. A nemzeti nyelven készítendő új liturgikus szövegek

106. A nemzeti nyelveken készítendő új liturgikus szövegek megalkotására vonatkozóan, amelyeket esetleg a latin mintakiadásokból fordítottakhoz hozzáadnának, a jelenleg hatályos szabályokat kell követni, különösen azokat, amelyeket a *Varietates legitimae* Instrukció tartalmaz.⁷⁵ Minden egyes Püspöki Konferencia állítson fel egy vagy több Bizottságot a szövegek elkészítésére vagy a szövegek megfelelő adaptációjának kidolgozására, amely szövegeket felülvizsgálatra az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációhoz kell eljuttatni, mielőtt bármely, a celebránsok és általában a krisztushívők használatára szánt könyvekben kiadásra kerülnének.⁷⁶

107. Szem előtt kell tartani, hogy az imádságok vagy a rubrikák új szövegeinek megalkotása nem saját magára irányuló öncél, hanem egy különleges kulturális vagy lelkipásztori szükséglet megoldását kell céloznia. [719] Ezért ez szigorúan a helyi és a nemzeti Liturgikus Bizottságok feladata, nem pedig azon Bizottságoké, amelyekről fent, a 92–104. szám alatt volt szó. A nemzeti nyelven megírt új szövegek, akárcsak az egyéb, törvényesen bevezetett változatok nem tartalmazhatnak semmi olyat, ami nem egyeztethető össze a mintakiadásokban található szövegek funkciójával, jelentésével, szerkezetével, stílusával, teológiai tartalmával vagy hagyományos szokánsával, ill. egyéb fontos tulajdonságával.⁷⁷

108. Különleges jelentőséggel és hatással bírnak az énekek és a liturgikus himnuszok. A szentmise ünneplésére elsősorban vasárnap, az „Úr napján” összegyűlt hívő nép énekei, miközben a közös hit és a szeretetben való közösség érzését erősítik, nem kevésbé hitelesen fejezik

⁷⁴ Egyházi törvénykönyv, 333. 360. k.; II. János Pál pápa: „*Pastor Bonus*” apostoli rendelkezés, 1988 június 28., 62–65, AAS 80 (1988) 876–877; vö. Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Levél a Püspöki Konferenciák Elnökeihez a liturgikus könyvek kiadásában betartandó szabályokról azok modern nyelvekre történt lefordítását követően*, 1973 október 25., 1, AAS 66 (1974) 98.

⁷⁵ Vö. Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció: „*Varietates legitimae*” instrukció, 1994 január 25., AAS 87 (1995) 288–314.

⁷⁶ Vö. Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció: „*Varietates legitimae*” instrukció, 1994 január 25., 36, AAS 87 (1995) 302.

⁷⁷ Vö. *Római misekönyv, harmadik mintakiadás*, Általános rendelkezések, 398.

ki a Liturgia üzenetét, mint az imádságok, az olvasmányok és a homília.⁷⁸ Ha a hívő nép szélesebb körben használja azokat, legyenek kellőképpen állandók, hogy így elkerülhető legyen a zavar. A Püspöki Konferenciák az érintett nemzeti vagy egyházmegyei Liturgikus Bizottságok és más szakértők szükségszerű közreműködésével a jelen Instrukció kiadásától számított öt éven belül gondoskodjanak a liturgikus éneklésre szánt szövegek direktóriumának vagy repertóriumának kiadásáról. Az ilyen repertóriumot a szükséges felülvizsgálat céljából el kell juttatni az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációhoz.

IV.

A LITURGIKUS KÖNYVEK KIADÁSA

109. A Római Rítus pusztán latin szövegeket közlő liturgikus könyvei közül azt nevezzük „mintakiadásnak” (*editio typica*), amely az az idő szerint illetékes Kongregáció határozata alapján került kiadásra.⁷⁹ A jelen Instrukciót megelőzően közzétett mintakiadásokat a Vatikáni Soknyelvű Nyomda (*Typi Polyglotti Vaticani*) vagy a Vatikáni Könyvkiadó (*Libreria Editrice Vaticana*) jelentette meg; a továbbiakban ezek kinyomtatását rendszeren a Vatikáni Nyomda (*Typi Vaticani*) végzi, kiadásuk joga pedig az említett Vatikáni Könyvkiadónak van fenntartva.

110. A jelen Instrukció szabályai minden jogot illetően a kiadott vagy kiadandó mintakiadásokra vonatkoznak, akár a teljes könyvről, akár annak egy részéről legyen szó, tudniillik a *Missale Romanum* (Római misekönyv), [720] az *Ordo Missae* (A szentmise rendje), a *Lectioarium Missalis Romani* (A Római misekönyv olvasmányoskönyve), az *Evangelium Missalis Romani* (A Római misekönyv evangéliumoskönyve), a Római misekönyvből és a Lekcionáriumból kivonatolt *Missale parvum* (Kis misekönyv), a *Passio Domini Nostri Iesu Christi* (A mi Urunk Jézus Krisztus kínszenvedése), a *Liturgia Horarum* (Az imaórák liturgiája), a *Rituale Romanum* (Római rítuskönyv), a *Pontificale Romanum* (Római főpapi szertartáskönyv), a *Martyrologium Romanum* (Római mártirologium), a *Collectio Missarum de Beata Maria Virgine* (A Boldogságos Szűz Mária miséinek gyűjteménye) és Lekcionáriuma, a *Graduale Romanum* (Római graduale), az *Antiphonale Romanum* (Római antifonále), valamint a gregorián énekeket tartalmazó más könyvek kiadásaira, és a Római Rítus könyveinek határozattal mintakiadásként közzétett kiadásaira, amilyen pl. a *Caeremoniale Episcoporum* (Püspöki szertartáskönyv) és a *Calendarium Romanum* (Római naptár).

111. A Római Rítusnak akár a II. Vatikáni Zsinat előtt, akár azt követően az az idő szerint illetékes Kongregációk határozata alapján mintakiadással közzétett liturgikus könyveire nézve a tulajdonjogot, amelyet népnyelven *copyright*nek mondanak, az Apostoli Szentszék a Vagyonkezelőség (*Administratio Patrimonii*) által, vagy annak nevében és megbízásából a Vatikáni Könyvkiadó által birtokolja és tartja fenn magának. Az újranyomás engedélyezése azonban az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációra tartozik.

112. A Római Rítus liturgikus könyveinél akkor beszélünk „a mintakiadást követő” kiadásról (*editio iuxta typicam*), ha olyan latin nyelven írt könyvekről van szó, amelyeket az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció engedélye alapján a kiadó a mintakiadást követően készít el.

113. Ami a mintakiadást követő, liturgikus használatra szánt kiadásokat illeti, a csak a latin szöveget közlő liturgikus könyvek kinyomtatásának joga a Vatikáni Könyvkiadónak és azon kiadóknak van fenntartva, amelyeknek azt az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció külön szerződéssel jónak látta megadni, kivéve, ha a magában a mintakiadásban közölt szabályok másként rendelkeznek.

114. A Római Rítus könyvei nemzeti nyelvre fordításának, vagy legalábbis liturgikus használatra való szabályszerű jóváhagyásának, továbbá azok saját területen belüli kiadásának vagy nyomtatásban való terjesztésének joga egyedül a Püspöki Konferenciánál marad, tekintetbe véve azonban az Apostoli Szentszéknek a jelen Instrukcióban is kifejtett felülvizsgálati⁸⁰ és tulajdonjogát.

115. Az olyan liturgikus könyvek kiadására nézve pedig, amelyek nemzeti nyelvű fordításukban valamely Püspöki Konferencia tulajdonát képezik, a kiadás joga azon kiadóknak van fenntartva, amelyeknek ezt a Püspöki Konferencia kifejezett szerződéssel megadta, figyelembe véve mind a világi jog, mint pedig az adott nemzet körében élő jogszokások könyvkiadásra vonatkozó előírásait. [721]

⁷⁸ II. János Pál pápa: „*Dies Domini*” apostoli levél, 1998 május 31., 40. 50, AAS 90 (1998) 738. 745.

⁷⁹ Vö. *Egyházi törvénykönyv*, 838. k., 2. §.

⁸⁰ Vö. *Egyházi törvénykönyv*, 838. k., 3. §.

116. Ahhoz, hogy egy kiadó hozzáfoghasson egy mintakiadást követő, liturgikus használatra szánt kiadás kinyomtatásához:

a) pusztán a latin szöveget közlő könyvek esetében minden egyes alkalommal engedélyt kell kérnie az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációtól, majd e könyvek kiadásának feltételeire vonatkozóan szerződést kell kötnie az Apostoli Szentszék Vagyonkezelőségével vagy a Vatikáni Könyvkiadóval, amely ugyanezen Vagyonkezelőség nevében és megbízásából jár el;

b) a nemzeti nyelven írt szövegeket közlő könyvek esetében a körülményeknek megfelelően engedélyt kell kérnie a Püspöki Konferencia vagy azon Intézet, ill. Bizottság Elnökétől, amely a Szentszék engedélye alapján több Konferencia nevében jár el, s ugyanakkor szerződést kell kötnie vele e könyvek kiadásának feltételeire vonatkozóan, tekintetbe véve az adott nemzet körében hatályos szabályokat és törvényeket;

c) az elsősorban népnyelvi szövegeket hozó, de terjedelmesebb latin szöveget is közlő könyvek esetében erre a latin részre vonatkozóan mindenben a 116. szám a) pontja szerint kell eljárni.

117. A liturgikus szövegek összes fordítására vonatkozó kiadói és tulajdonjogok, vagy legalább azon világi jog szerinti jogosultságok, amelyek szükségesek a szövegek kiadásában és javításában való teljes szabadság élvezéséhez, maradjanak a Püspöki Konferenciáknál vagy azok nemzeti Liturgikus Bizottságainál.⁸¹ Ugyanezen intézménynek legyen joga meghozni a szükséges intézkedéseket a szövegek nem megfelelő használatának megakadályozására vagy kiküszöbölésére.

118. Ahol a népnyelvre lefordított liturgikus szövegek tulajdonjogát több Püspöki Konferencia közösen birtokolná, minden egyes Konferencia számára licenc-megállapodást kell készíteni, lehetőség szerint úgy megfogalmazva, hogy az ügyet minden egyes Konferencia maga intézze a jog szabályai szerint. Eltérő esetben az Apostoli Szentszék a Püspökökkel való egyeztetést követően külön csoportot állít majd fel ennek intézésére.

119. A liturgikus könyvek megegyezését a liturgikus használatra jóváhagyott mintakiadásokkal a pusztán latin nyelven írt szöveg esetében az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció igazolása alapján kell megállapítani, nemzeti nyelven írt szöveg esetében [722] vagy a fenti 116. szám c) pontjában kifejtett esetben pedig azon helyi Ordinárius igazolása alapján kell megállapítani, akinek a területén a könyvek kiadásra kerülnek.⁸²

120. A könyveket, amelyek révén a liturgikus szövegeket a néppel együtt vagy az ő számára nemzeti nyelven mondják, olyan méltóság jellemezze, hogy maga a könyv külseje is ébresszen nagyobb tiszteletet a hívekben Isten ígéje és a szent dolgok iránt.⁸³ Ezért szükséges minél hamarabb meghaladni azt az ideiglenes szintet, amelyet a lapok és az egybekötött füzetek jellemeznek – mindenütt, ahol ilyenek használatban vannak. A celebráló papok vagy a diakónusok használatára szánt összes liturgikus könyv legyen megfelelő nagyságú, hogy így különbözzék a hívek személyes használatára szolgáló könyvektől. Kerüljék bennük a túlzott fényűzést, amely szükségszerűen eredményezne némelyek számára túl magas költségeket. A borító rajzolata és a könyv belsejének illusztrációi ugyancsak egyfajta nemes egyszerűséget sugározzanak, és kizárólag olyan stílusban készüljenek, amely az adott kulturális kontextusban egyetemes és marandó vonzerőt képvisel.

121. A kiadónak a hívek magánhasználatára kiadandó és a liturgikus cselekményekben való aktív részvételt elősegítő lelkipásztori segédanyagok körében is ügyelniük kell a tulajdonjogokra:

a) a Szentszék jogaira a latin szöveg vagy az éneket tartalmazó könyvekben akár a II. Vatikáni Zsinat előtt, akár azt követően kiadott gregorián zene esetében, azon jogok kivételével, amelyeket mindenki használatára átengedtek vagy a jövőben átengednek;

b) egy bizonyos Püspöki Konferencia vagy egyszerre több Püspöki Konferencia jogaira a nemzeti nyelven írt szöveg és az ugyanezen szövegben kinyomtatott és a Konferencia, ill. Konferenciák tulajdonát képező zene esetében.

E segédanyagokhoz, különösen ha könyv formájában kerülnek kiadásra, a Megyéspüspök engedélyére van szükség a jog szabályai szerint.⁸⁴

122. Ügyelni kell a liturgikus könyvek megjelentetésével megbízandó kiadók kiválasztására, azok kizárásával, amelyek kiadványain nem lehet láthatóan felismerni, hogy a katolikus hagyomány szelleméhez és szabályaihoz igazodnak.

123. Ami azokat a szövegeket illeti, amelyeket a Szentszék teljes közösségétől elszakadt Részegyházakkal és egyházi közösségekkel kötött szerződések alapján hoztak létre, [723] meg

⁸¹ Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Nyilatkozat*, 1970 május 15., Notitiae 6 (1970) 153.

⁸² Vö. *Egyházi törvénykönyv*, 826. k., 2. §; vö. még lent, 111. szám.

⁸³ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 122; Szent Rítuskongregáció: „*Inter Oecumenici*” instrukció, 1964 szeptember 26., 40 e, AAS 56 (1964) 886.

⁸⁴ *Egyházi törvénykönyv*, 826. k., 3. §.

kell őrizni a katolikus Püspökök és az Apostoli Szentszék teljes és törvényes jogait bármely olyan változtatás vagy javítás bevezetésére, amelyet azok e szövegek katolikusok közti használhatósága érdekében szükségesnek tartanak.

124. A Püspöki Konferencia megítélése szerint a hívek használatára készült, liturgikus szövegeket tartalmazó füzetek vagy lapok kivehetők azon általános szabály alól, amelynek értelmében a nemzeti nyelven készült liturgikus könyveknek mindent tartalmazniuk kell, ami a latin mintaszövegben, ill. a mintakiadásban benne van. Ami azonban a hivatalos kiadványokat illeti, ti. amelyek a pap, a diakónus vagy a megfelelő laikus segédkező liturgikus használatát szolgálják, a fent, a 66–69. számoknál mondottakat kell megtartani.⁸⁵

125. Azon kívül, amit a mintakiadás tartalmaz vagy kilátásba helyez, ill. amit a jelen Instrukció kifejezetten előadott, semmilyen szöveg nem adható hozzá a nemzeti nyelvű kiadáshoz, csak ha erre az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció az előzetes jóváhagyást megadta.

V.

A LITURGIKUS PROPRIUMOK FORDÍTÁSA

1. Az egyházmegyei propriumok

126. Az Apostoli Szentszék által mintaként jóváhagyott egyházmegyei propriumok fordításának elkészítése során a következőket kell megtartani:

a) A fordítást az egyházmegyei Liturgikus Bizottság⁸⁶ vagy más, a Megyéspüspök által erre létrehozott Bizottság készítse el, majd a Püspöknek kell jóváhagynia, kikérve a papság és a kérdés szakértőinek véleményét.

b) A fordítást felülvizsgálat céljából az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció elé kell terjeszteni, a mintaszöveg három kinyomtatott példányának és a fordításnak a megküldésével.

c) Ezenkívül egy jelentést kell írni, amelynek tartalmaznia kell:

i) a határozatot, amellyel az Apostoli Szentszék a mintaszöveget jóváhagyta; [724]

ii) a fordítás munkájában követett szempontokat vagy kritériumokat;

iii) a munka különböző szakaszaiban részt vevő személyek listáját, az egyes személyek sajátos képességeire és szakértelmére, valamint tudományos fokozatára vonatkozó rövid megjegyzéssel együtt;

d) A kevésbé elterjedt nyelvek esetében a Püspöki Konferenciának tanúsítania kell, hogy a szöveg pontosan lett lefordítva a szóban forgó nyelvre (l. fent, a 86. számnál).

127. A kinyomtatott szövegekben közölni kell azokat a határozatokat, amelyekkel az Apostoli Szentszék a fordítások felülvizsgálati engedélyét megadta, vagy meg kell említeni legalább magának a felülvizsgálati engedély megadásának a tényét, megjelölve a napot, a hónapot és az évet, valamint a Dikasztérium által kiadott határozat iktatószámát, ugyanazon szabályok megtartásával, amelyek fent, a 68. számnál szerepelnek. A kinyomtatott szövegekből két példányt az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációhoz kell eljuttatni.

2. A szerzetesrendek propriumai

128. Az Apostoli Szentszék által mintaként jóváhagyott szerzetesrendi — vagyis a Megszentelt Élet Intézményében vagy az Apostoli Élet Társaságában vagy más, jóváhagyott és ezek használatának jogával bíró társulásban vagy közösségben meglévő — propriumok fordításának elkészítése során a következőket kell megtartani:

a) A fordítást az Általános Liturgikus Bizottság vagy más, a Legfőbb Elöljáró által, vagy legalább az ő részéről a Tartományi Elöljárónak adott megbízás alapján erre létrehozott Bizottság készítse el, majd a Legfőbb Elöljárónak kell jóváhagynia Tanácsa üggyöntő szavazásával, az igények szerint kikérve a szakértőknek és az Intézmény vagy Társaság megfelelő tagjainak véleményét.

⁸⁵ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 63 b; Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Nyilatkozat az új liturgikus szövegek népnyelvű fordításairól*, 1969 szeptember 15., *Notitiae* 5 (1969) 333—334.

⁸⁶ Vö. XII. Pius pápa: „*Mediator Dei*” enciklika, 1947 november 20., AAS 39 (1947) 561—562; II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: „*Sacrosanctum Concilium*” rendelkezés, 45.

b) A fordítást felülvizsgálat céljából az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció elé kell terjeszteni, a mintaszöveg három kinyomtatott példányának és a fordításnak a megküldésével.

c) Ezenkívül egy jelentést kell írni, amelynek tartalmaznia kell:

I) a határozatot, amellyel az Apostoli Szentszék a mintaszöveget jóváhagyta;

II) a fordítás munkájában követett szempontokat vagy kritériumokat;

III) a munka különböző szakaszaiban részt vevő személyek listáját, az egyes személyek sajátos képességeire és szakértelmére, valamint tudományos fokozatára vonatkozó rövid megjegyzéssel együtt. [725]

d) A kevésbé elterjedt nyelvek esetében a Püspöki Konferenciának tanúsítania kell, hogy a szöveg pontosan lett lefordítva a szóban forgó nyelvre (l. fent, a 86. számnál).

e) Az egyházmegyei jogú szerzetesrendekre nézve ugyanezt az eljárást kell megtartani, kivéve, hogy a Megyéspüspök által jóváhagyott szöveget a jóváhagyási döntéssel együtt az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációhoz kell eljuttatni.

129. A szerzetesrendek liturgikus propriumaiban a Szent Bibliának ugyanazon nyelven készült és ugyanazon terület számára liturgikus használat céljából jóváhagyott fordítását kell alkalmazni. Ha ez nehézségekbe ütközik, az ügyet az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció elé kell terjeszteni.

130. A kinyomtatott szövegekben közölni kell azokat a határozatokat, amelyekkel az Apostoli Szentszék a fordítások felülvizsgálati engedélyét megadta, vagy meg kell említeni legalább magának a felülvizsgálati engedély megadásának a tényét, megjelölve a napot, a hónapot és az évet, valamint a Dikasztérium által kiadott határozat iktatószámát, ugyanazon szabályok megtartásával, amelyek fent, a 68. számnál szerepelnek. A kinyomtatott szövegekből két példányt az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációhoz kell eljuttatni.

BEFEJEZÉS

131. A liturgikus fordításokra korábban egyenként megadott jóváhagyás hatályban marad, még ha azokban olyan alapelvet vagy kritériumot követtek is, amely különbözik a jelen Instrukcióban foglaltaktól. A jelen Instrukció hatályba lépésének napjától azonban új időszak veszi kezdetét a javítások elvégzésére vagy a nemzeti nyelvek, ill. nyelvváltozatok liturgikus használatba vételére vonatkozó megfontolások újbóli megvitatására, valamint a nemzeti nyelveken eddig elkészített fordítások felülvizsgálatára.

132. A jelen Instrukció hatályba lépésének napjától számított öt éven belül a Püspöki Konferenciák Elnökei és a szerzetesrendek, ill. a velük azonos jogállású intézmények Legfőbb Elöljárói kötelesek bemutatni az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációnak egy rendszeres tervet a saját területükön vagy intézményükben nemzeti nyelvre lefordított liturgikus könyvekre vonatkozóan. [726]

133. Ezenkívül a jelen Instrukcióban elrendelt szabályok teljes mértékben alkalmazandók a már elkészített fordítások kijavítása során, sőt el kell kerülni, hogy az efféle javítások további halasztást szenvedjenek. Ez az új erőfeszítés remélhetőleg állandóságot hoz majd az Egyház életében, hogy ezáltal olyan biztos alap jöjjön létre, amely előmozdítja Isten népének liturgikus tevékenységét és a katekézis biztos megújításához is elvezet.

A jelen Instrukciót, amelyet a Pápának a Bíboros Államtitkár Őminenciája 1997. évi február hó 1-jén kelt levelében (iktatószám: 408.304) adott utasítására az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció állított össze, maga II. János Pál Pápa a Bíboros Államtitkár Úr Őminenciája részére a 2001. évi március hó 20-án adott kihallgatáson jóváhagyta és Saját tekintélyével megerősítette, elrendelve közzétételét és azt, hogy ugyanezen évi április hó 25-én lépjen hatályba.

Az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció székhelyén, a 2001. évi március hó 28-án

✠ JORGE A. Card. MEDINA ESTÉVEZ
Prefektus

✠ FRANCESCO PIO TAMBURRINO
Érsek, Titkár

TARTALOMJEGYZÉK

[Bevezetés].....	5
I. A liturgikus használatba veendő népnyelvek megválasztása	8
II. A liturgikus szövegek népnyelvre történő fordításai..	11
1. Bármely fordításra alkalmazható általános alapelvek	11
2. Egyéb szabályok a Szent Biblia fordításaira és a Lekcionárium elkészítésére vonatkozóan	17
3. Szabályok a főbbi liturgikus szöveg fordítására nézve	21
A) A szókészlet	22
B) A mondatfűzés, a stílus és az irodalmi műfaj.....	24
4. Szabályok a sajátos műfajú szövegekre vonatkozóan	26
A) Az Eukarisztikus ima	26
B) A Credo avagy hitvallás	26
C) Az „Előzetes tudnivalók” és a rubrika-jellegű vagy jogi szövegek	27
III. A fordítások elkészítése és a Bizottságok felállítása..	28
1. A fordítás elkészítésének módja	28
2. A fordítás jóváhagyása és az Apostoli Szentszék felülvizsgálati engedélyének megszerzése iránti kérelem.....	30
3. A szentségi formulák lefordítása és jóváhagyása	33
4. A liturgikus szövegek egységes fordítása	34
5. A „vegyes” Bizottságok	35
6. A nemzeti nyelven készítendő új liturgikus szövegek	38
IV. A liturgikus könyvek kiadása	39
V. A liturgikus propriumok fordítása	43
1. Az egyházmegyei propriumok.....	43
2. A szerzetesrendek propriumai.....	44
Befejezés	45